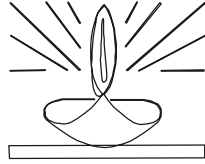

සැඟවුණු බොදු මග යළි පුබුදුන
ඡායසී ලෛභ්‍යී භාවනාවෙන්
ලබන සැනසීම

පූජ්‍යපාද වහරක අභයරතනාලංකාර හිමිපාණන් විසින් දේශිත
සැඟවුණු දහම් කරුණු ඇසුරින් සම්පාදිත දහම් ශ්‍රව්ණයකි.

සම්පාදක: හිතියු වන්දන සිරිවර්ධන

දහසක් ගැටලුවලට මැදිව

ගෙවන

අපගේ ජීවිතවලට

සදා සැනසීම ලඟා කර ගත හැකි

විකාශන මග යළි හෙළි කළ

පූජ්‍යපාද වහරක අභයරතනාලංකාර

හිමිපාණන් වෙත

අපගේ ගෞරව පූර්වක

නමස්කාරය වේවා

නිර්මල බොදු මග සියලු ලෝවාසීන්

වෙත ගෙන යාම සඳහා උන්වහන්සේට

හිදුක් හිරෝගි සුවය හා දීර්ඝායුෂ

ලැබේවා !!!

පිළිගැනීම

සදහම් මග වඩමින් සුගතිය හිමින ප්‍රාර්ථනා කරන
සියලු ජීවිතූන් වෙතයි.

පූර්විකාව

අප ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පෙරැම්පුරා අවබෝධ කරගත් අප්‍රමාණ වූ ධර්මස්කන්ධයෙන්, සියලු ලෝවාසීන්ගේ හිත සුව පිණිස දේශනා කොට වදාළා වූ සුඤ්ඤ දහසක් ධර්මස්කන්ධය අතරේ මේවන විට අර්ථ විපරීතව සැඟව ගිය දහම් කොටස් බොහෝ වන අතර, මෙහි භාවනාවද ඒ අතර වූ ඉතා සුවිශේෂී වැදගත්කමක් ඇති දහම් කොටසකි.

බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කොට වදාළ මෙහි භාවනාව නම් උන්වහන්සේ හෝ උන්වහන්සේගෙන් අසා දැනගත් කෙනෙකුට හැර වෙනත් කෙනෙකුට දේශනා කළ නොහැකිය යන්න බුද්ධ දේශනාවයි (සං.නි.5(1)-218 පිටුව - හලිද්දවසන සූත්‍රය හෙවත් මෙන්ත සූත්‍රය). එකී මෙහි භාවනාව නම් මෙලොව පරලොව අභිවාද්ධිය සලසමින් උත්තරීතර වූ ලෝකෝත්තර ධ්‍යාන මගඵල ලබා අරිහත්වයෙන් කෙළවර වීමට මග සලසන්නකි. එහෙත් එවන් මහා වටිනාකමක් ඇති ආර්ය වූ මෙහි භාවනාව අද වන විට විද්‍යාමානව පවතීද යන්න නම් සැක සහිතය. මන්ද එසේ විද්‍යාමානව පැවතුනා නම් අදත් ඒ උත්තරීතර වූ ධ්‍යාන මගඵල නොඅඩුව ලැබිය යුතුය.

කරුණු මෙසේ නම් අපි අද වඩන මෙහි භාවනාව අන්‍ය ශාසනවලත් තිබේ ඇති බව ඉතා පැහැදිලි කරුණකි. කෙසේ නමුදු මෙම මෙහි භාවනාව බොදුනු පින්වතුන් අතර කෙතරම් ජනප්‍රියද යත් පන්සලේත්, පාසලේත්, ගෙදර දොරේත්, විද්‍යුත් මාධ්‍යවලත් උදෑසන සිට රාත්‍රිය වනතුරු “සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා” යි ආදී ලෙසින් මෙන් වැඩිම සුලභ කාරණයක් බවට පත්ව ඇත. මනුෂ්‍ය අත්බවක් ලබා ඇති දුර්ලභ අවස්ථාවක කාලය නිකරුනේ ගෙවා දමමින් සිටිනවාට වඩා එයත් අගය කළ යුත්තක් බව සැබෑය. නමුත් එය වඩන තරමට ඉහත කී ප්‍රතිඵල ලැබුනා දැයි විමසා බැලීම නම් ඉතා වටී.

කෙසේ වුවද මුහුදු රැල්ලක් පහත්ව නැවත උස් වන්නා සේ, අර්ථ විපරීතව සැඟව ගිය ධර්මස්කන්ධයද, යළි මතු වීම කලින් කලට සිදු වන්නකි. එසේ අර්ථ විපරීතයන්ට ලක්ව සැඟව ගිය ආර්ය වූ මෙහි භාවනාවද නැවතත් හේතුඵල සහිතවම මතුකර පෙන්වාදීම පූජ්‍යපාද වහරක අභයරතනාලංකාර හිමිපාණන් විසින් මේවනවිටත් සිදුකර ඇති අතර, ඒ මතුකිරීම පෙළ දහමේ සූත්‍ර දේශනානුසාරයෙන්ම සිදුකර ඇත.

පින්වතුන්ගේ බලවත් ඉල්ලීම හා අවශ්‍යතාවය මතත් වැදගත්කමත් පහසුවත් සලකා ආර්ය මෙහි භාවනාව නම් දහම් කොටස වඩාත් විග්‍රහ සහිතව මෙසේ වෙනම පොත් පිංවකට ඇතුළත් කරන්නට කටයුතු යෙදුනි. මෙම පොත් පිංව මීට පෙර අවස්ථා කිහිපයකදීම ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති අතර මේ එය වඩාත් විධිමත්ව, සරලව හා විග්‍රහ සහිතව කරනු ලබන නවතම සංස්කරණයයි. පාඨක පින්වතුන්ගේ දැනගැනීම පිණිස අවශ්‍ය

තැන්වලදී ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍ර නාමයන් පිටු අංක සහිතව සඳහන් කර ඇත්තේ දෙහිවල, නැදිමාල, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලා පුනර් මුද්‍රණයන්ට අනුකූලවය.

සැබවින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අනුදූන වදාරන ලද්දේ ධර්මය ලිඛිත භාෂාවකින් රැගෙනයාම නොව වාචිකව හෙවත් මුඛ පරම්පරාවෙන් රැගෙනයාමයි. හේතුව ලිඛිත භාෂාවක ඇති පදවලට, කලින් කලට විවිධ පුද්ගලයන් විසින් විවිධාකාර අර්ථකථනයන් දීම හේතුවෙන් දහම් අරුත් වරදවා ඉදිරිපත් කර තේරුම් ගත හැකි බැවිනි. ඒ දහම් පදවල ලෝකෝත්තර අරුත් මතු කරන අර්ථ, ධර්ම හා නිරුක්ති නොදැන සිටීමත් පටිභාන නුවණ නොමැතිවීමත් නිසාය. ඒ අඩුපාඩුව තරමක් දුරට හෝ මගහරවා ගැනීම සඳහා මෙහි එන දහම් කරුණු දේශකයාණන් වහන්සේගේ කථන ශෛලියට වඩාත් සමීපවන ලෙසින් සරලව අර්ථ, ධර්ම හා අවශ්‍ය තැන්වලදී පද නිරුක්තිද සමගින් ඉදිරිපත් කර ඇත. ඒ පාඨක පින්වතුන්ට වඩාත් පහසුවෙන් හා හොඳින් ගෝචර කරගත හැකිවීම පිණිසයි. එහෙයින් ඇතැම් විට මෙහි භාෂාමය අක්ෂර වින්‍යාස, ව්‍යාකරණ දෝෂ තිබිය හැකි වුවත්, එය කිසිසේත්ම ධර්මාවබෝධයට බාධාවක් නොවන්නේ භාෂා රීතිය කුමක් වුවද අවශ්‍ය වන්නේ අදහස තේරුම් ගැනීම පමණක් වන බැවිනි. මන්ද භාෂා රීතීන් සම්බන්ධයෙන් බුදුන් වහන්සේ විසින් අනුදූන වදාරන ලද්දේ අතීත, වර්තමාන සහ අනාගතය පෙන්වන තුන්කල් නිරුක්තිය (සං.නි.-3, 122 පිටුව- නිරුක්තිපථ සූත්‍රය) පමණක් වන අතර අනෙකුත් භාෂා නිරුක්තීන් කිසිසේත්ම අනුදූන වදාළේ නැත. මෙහිදී දහම් අරුත් මතු කිරීමට අවශ්‍ය තැන්වලදී යොදාගෙන ඇත්තේ නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානයට ගෝචර වන පද නිරුක්ති මිස භාෂා නිරුක්ති නොවේ.

සියලු ආකාරයෙන්ම පරිපූර්ණ නොවූවත් යම්තාක් දුරකට හෝ යටති අඩුපාඩු මගහරවා ගෙන යම් පමණක හෝ ධර්මාවබෝධය පිණිස මේ ප්‍රයත්නය හේතුවනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වන අතර, මෙම වටිනා කර්තව්‍යය සාර්ථක කර ගැනීමට සෝදුපත් බැලීමෙන් සහාය දැක්වූ වරලත් ඉංජිනේරු රාජ් විජේවික්‍රම මහතාටත්, පරිසණක අක්ෂර සංයෝජනයේදී සහාය දැක්වූ වමිල ප්‍රසන්න මහතාටත්, ඡායාරූප සංස්කරණයෙන් සහාය වූ සම්පත් ඉන්දික මහතාටත්, මුද්‍රණ කටයුතු මැනවින් ඉටුකර දුන් ඩී.සී.ආර්.ඇක්සස් ලංකා මුද්‍රණාලයේ අධිපතිතුමා ඇතුළු කාර්ය මණ්ඩලයටත්, මෙම පොතේ පළමු මුද්‍රණයේ පටන් මේ දක්වා නන් අයුරින් ආධාර, උපකාර, ආශීර්වාද කළා වූ හා සහසම්බන්ධ වූ සියලුම පින්වතුන්ට මේ සඳ් කටයුත්ත උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම හේතු වී සියලු ලෝවාසීන් වෙත නිර්මල දහම් හඬ පැතිරේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමි.

සම්පාදක
හිතිඥ වන්දන සිරිවර්ධන
071-3046895

ශ්‍රී බු.ව. 2554 ක් වූ ඉල් මස පුර පසළොස්වක පොහොය දින දීය.

සැඟවුණු බොදු මග යළි පුබුදන
ආයතී මෛත්‍රී භාවනාවෙන් ලබන සැනසීම

ඔබ විසින් කල්ප කාලාන්තරයක් තිස්සේ අනන්ත සංසාරයේදී අවබෝධයෙන් තොරව දැන හෝ නොදැන අන්‍ය සත්ත්වයන් වෙත සිදුකර ඇති දුක් කරදර වධ වේදනා ආදිය, ඔබගේ පාප කමීයන් බවට පත් වී, ඒවා දස දහස් ගුණයෙන් වර්ධනය වී වර්තමාන භවයේදීත්, නිවන් දක්නා ජාති දක්වා අනාගත භවවලදීත් ඔබව පීඩාවට පත් කරවමින්, වධ වේදනා ඇති කරවමින්, රියෙහි බැඳී ගොනු පසු පසු එන රියසක මෙන් ඔබ පසු පසු හඹා එමින් පවතින බව සියලු පින්වතුන් විසින් දැනගත යුතු විශේෂ කාරණයකි.

මේ පාප කමී ශක්තිය තමා වෙත විපාක උපදවන විට අවස්ථා හතරක් පසු කෙරෙනවා.

1. පාප කමීය සිදු කෙරෙන මොහොත - කමී අවස්ථාව.
2. ඒ මොහොත ඉක්මුණු තැන් පටන් අනිෂ්ට අරමුණක් මුනගස්වන තුරු විශ්වගතව අපට නොපෙනී ධර්ම ලෝකයේ ක්‍රියාත්මක වන - ධර්ම අවස්ථාව.
3. ලෝකයන්, සත්ත්වයාන් කර්මානුරූපව සැකසෙමින් ඊට අදාළ අනිෂ්ට අරමුණක් මුනගස්වන - ආරම්භන අවස්ථාව (මනසේ රමනයට පැමිණි)
4. ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන යන ඉන්ද්‍රියන්ට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ලෙස අනිෂ්ට අරමුණු ස්පර්ශ කරවමින් විපාක සිත් පහළ කරවන සහ අනිෂ්ට වේදනා පහළ කරවන - විපාක අවස්ථාව (පුණ්‍ය කර්ම විපාක දෙන ක්‍රම රටාවක් ඉහත ආකාරයටම සිද්ධ වේ. එහිදී අනිෂ්ට අරමුණු ස්පර්ශය සහ අනිෂ්ට වේදනා වෙනුවට ඉෂ්ට අරමුණු ස්පර්ශය සහ ඉෂ්ට වේදනා පහළ වේ.)

සමහරෙක් මේ අවස්ථා පිළිබඳව නොයෙකුත් දෘෂ්ටිගතව සිතීම නිසා මේවා මහා දෙවියෙකුගේ ශාප ලෙස සිතනවා. සමහරෙක් ඉහත කමී ධම් නියාමයන්ට අනුව හැඩගැසෙන විශ්වයේ ක්‍රියා කලාප දෙස බලා ග්‍රහ අපල, ග්‍රහ බලපෑම් ලෙස සිතා ග්‍රහයින්ගේ වැඩක් යැයි සිතනවා. තවත් සමහරෙක් මේවා ස්වභාව ධර්මයේ හැටි කියාත් සිතනවා.

නමුත් අනාවරණ ඥානය ඇති බුදුපියාණන් වහන්සේ, යමෙක් සංසාරයේ දී දුෂිත මනසකින් කළ පාප කමී බලය සතර ආකාරයකින් ක්‍රියා කර මෙසේ විපාක දෙන හැටි පෙන්වා දී තියෙනවා.

“කම්මස්ස කෝමිහි, කම්ම දායාදෝ, කම්ම යෝනි, කම්ම බන්දු, කම්ම පටි සරණෝ” ආදී වගයෙන් කම්ම මුල් කොට, කම්ම දායාද කොට, කම්ම උපත කොට, කම්ම නෑයා කොට, කම්ම පිළිසරණ කොට ආදී ආකාරයෙන් මේ දුක් කරදරවලට මුල් වන කම් මූලය පෙන්වා තියෙනවා. (අංගු.නි.(6) - 158 පිටුව දස ධම්ම සූත්‍රය)

කම් මූලිකව හටගන්නා ක්‍රියාවන්ගේ නොයෙකුත් ප්‍රතික්‍රියා සම්පිණ්ඩනයක ප්‍රතිඵල ලෙස විදින්නට සිදුවන දුක්ගැහැටවලදී එම දුක්බිත අවස්ථාවලට, බොහෝ හේතු කාරක ධර්ම උපයෝගී වීම සිදුවෙනවා. මේ හේතු කාරක වූ කාරණාවලින් සමහර ඒවා අතරින් එකක් හෝ වැලකුවොත් එම දුක් අවස්ථාව එල දීමට ඇති ඉඩකඩ ඇහිරී යා හැකියි. තවත් සමහර කරුණු දුක් කරදර වැඩි වන්නට උපස්ථම්භක විය හැකි අතර ඒවාත් උපක්‍රම මගින් අඩු කළොත් දුක්බිත අවස්ථාව අඩු ලෙස විදීමට හේතු විය හැකියි.

බෙහෙත් වරී, ශාන්තිකම්, අන්‍යෝන්‍ය ආධාර උපකාර, නවීන විද්‍යාත්මක ක්‍රම ආදී දේ ප්‍රයෝග සම්පන්නි (ගැලපෙන යහපත් උපක්‍රමයක් යොදාගැනීමෙන් සහනයක් ලබාගැනීම) වන අතර, මේ සියල්ල පාප කම් මුල්කරගෙන හට ගත් දුක් කරදරවලට උපක්‍රමයි. මේවායින් එම දුක් දාහයන්ට හේතු වූ කම් බලවේග දුරස් වෙනවා මිසක් ගෙවී යාමක් සිදු නොවන නිසා ඉහත කී උපක්‍රම ක්‍රියාත්මක කරන්න බැරිවූ විටදී නැවතත් දුක් කරදර ලෙස කවදා හෝ තමන් වෙත දුක් දෙවමින් ඇදී ආ හැකියි.

ඉහත කී උපක්‍රම මගින් කරදර බාධක යටපත් වන හැටි දකින සමහරු, කම් විපාකවල ස්වභාවය නොදන භෞතිකවාදී අදහස් ගනිමින් මිත්‍යාදෘෂ්ටිගතිකයන් බවට පත් වෙනවා. කර්මවල එල විපාක නොමැති බව කියනවා. නමුත් කම් විෂයේ සියලු තැන් සර්වාකාරයෙන්ම ලොච්ඡුරා බුදුවරුන්ට පමණක් ගෝචර වන අති සියුම් කරුණක් නිසා කම් විෂය අවින්නයයි. මේ නිසා එය සාමාන්‍ය අයට එක්තරා ප්‍රමාණයකට ගෝචර කරගත හැකි වුවත් විග්‍රහ කර හෝ අවබෝධ කර නිම කරන්න බෑ.

උපක්‍රම කියන්නේ කම් බලවේග තාවකාලිකව යටපත් කරවන ක්‍රියාවලියක්. නමුත් ප්‍රතිකම් කියන්නේ උපක්‍රම නොවෙයි. ලෙඩට ප්‍රතිකම්ය බෙහෙතයි කියා සමාජ සම්මතයේ කියවුනත් එය ලෙඩට උපක්‍රමය බෙහෙතයි කියා තේරුම් කර ගත යුතුයි. ප්‍රතිකම්ය කියන්නේ දුක් කරදර ගෙන දීමට හේතු කාරක වූ සියලු ධර්මයන්ට මූලික වූ කම් බලය ගෙවා හරින ක්‍රමයක්.

උපමාවක්: රුපියල් ලක්ෂයක් ණයට ගෙන නොදී සිටින පුද්ගලයෙකුට මුදල් අයිතිකරුවාගෙන් නොයෙක් කරදර එන්න පුළුවන්. ණය ගත් තැනැත්තා මේ කරදරයෙන් බේරීමට උපක්‍රමයක් ලෙස තමා ණයට මුදලක් නොගත්තෙකු ලෙසත්, නිකරුවන් තමාගෙන් කප්පමක් ගන්න උත්සාහ කරන බවත් පවසා පොලිසිය මාර්ගයෙන් උසාවියේ නඩුවක් පවරනවා. එසේත් නැත්නම් ණය හිමියා විසින් තම ණය අයකර ගැනීම සඳහා උසාවියේ පැවරූ නඩුවකට විරුද්ධව උත්තර බඳිනවා. දැන් ණය දුන් තැනැත්තාට (ණය හිමියාට) ඒ ණය ගනුදෙනුව ඔප්පු කරන්න බැරිවීම නිසා ණයකරු නිදහස ලබනවා. මේ එක උපක්‍රමයක්. සමහර විට ණය කාරයා දාමරිකයෙක් නම් අවි ආයුධ පෙන්වා ණය හිමියා බිය ගැන්වීමෙනුත් ණයෙන් බේරෙන්න පුළුවන්. මේ මොන විදියට ණය හිමියාගේ කරදරයන් නිදහස් වුවත්, නීතියෙන් කෙසේ ජය ලැබුවත්, හාද සාක්ෂියට අනුව ණයකරු, තමා ණය හිමියාට රුපියල් ලක්ෂයක් ණය ඇති බව සිතින් ඉවත් කරන්න බෑ. ඒ බව ණයකරු හොඳින් දන්නවා.

මීට ප්‍රතිකමීය වන්නේ ණය හිමියාට එම මුදල පොලිය සමග ආපසු ලබාදීම හෝ ණය හිමියා සතුටට පත්ව බලාපොරොත්තුව අතහරින විදියේ අමතර සහයෝගයක් දීම ආදියයි. මේ තමයි නියම ක්‍රමය. මෙසේ උපක්‍රමය හා ප්‍රතිකමීය වටහා ගත යුතුයි.

අනන්ත සසරේ පටන් අප කර ඇති පාප කමී ස්ථිරවම තවත් බාහිර සත්ත්ව කොටසකට කළ අවැඩක්, අසාධාරණයක්, දුක් වේදනාවක් හෝ හිංසාවක් නිසාම පහළ වූ ඒවායි.

ප්‍රාණඝාත අකුසලය (කර්මය හෝ කර්ම පටය) අන්‍යයෙකු වැනසීමෙන් හෝ වැනසවීමෙන් හෝ වැනසීමට අනුබල දීමෙන් හෝ වැනසීම වර්ණනා කිරීමෙන් හෝ සිදුවන්නක්.(එනම් කිරීම, කරවීම, කිරීමට අනුබල දීම හා වර්ණනා කිරීම යන මේ කාරණා හතරයි. මින් මතු විස්තර කෙරෙන අකුසල්ද මේ ආකාරයටම ආකාර 4 කින් සිද්ධවේ.) හිංසාවත් එසේමයි. හොරකමත් සම්මතයෙන් අන්‍යයෙකුගේ දෙයක් ගැනීමෙන් සිදුවන්නක්. කාම මිථ්‍යාවාරයත් අන්‍ය පිරිසකට අවැඩ කිරීමෙන් සිදුවන පාපයක්. මුසාවාදයත් අන්‍යයන් රැවටීමෙන් සිදුවන්නක්. කේලාම් කීමත් අන්‍යයෙකු බිඳවීමට හේතු වීමෙන් සිදුවන්නක්. පරුෂ වචනයන් අන්‍යයන්ට කටුක බව සිදු කරනවා. ප්‍රලාපයත් අන්‍යයන් මුළාවෙහි දැමීමෙන් සිදුවන්නක්. ලෝභයත් අන්‍යයන්ට නොදී අසාධාරණ ලෙස සඟවා ගැනීම, අන්‍යයන්ට හිමි දේ සාධාරණව නොදී තමා වසඟයේ තබා ගැනීම ආදියෙන් සිදුවන්නක්.

ද්වේෂයක් අන්‍යයන් කෙරෙහි දූෂ්‍ය විමෙන් සිදුවන පාපයක්. මෝහය, ඉහත පාප ධර්මයන් ගොඩනැගීමටත් එසේම ඉහත පාප ධර්මයන්, මෝහය නැගී සිටීමටත් එකිනෙකට හේතුකාරක වෙනවා.

මේ විදියට අන්‍ය සත්ත්වයන් කෙරෙහි කරන අවැඩ, අසාධාරණ, වද හිංසා, දුශ්චරිත, විනාශ ආදියෙන් සිදු කෙරෙන පාප කම්වලින් ආනන්තරීය පාප කම්, කමාකර නොගත් ආයඪී උපවාද, ආයඪී ධර්මය විකෘති කිරීම ආදිය ප්‍රතිකම් මගින් සංසිදුවාලන්න අමාරුයි. නමුත් ඒවායේ කම් බලයන් හි ශේෂයක් බොහෝ දුරට ආර්ය මෛත්‍රිය වැඩීම තුළින් අඩුකර ගන්න පුළුවන්.

මෙමුත්‍රී භාවනාවෙන් පාප කම් බලය ගෙවී යන්නේ කොහොමද? මේ පිළිබඳව විමර්ශනය කරන්න පළමුව, අපි අද මෙමුත්‍රී භාවනාව කරන හැටි නිවැරදි දැයි විමසා බැලිය යුතුයි.

“දැන් ඉන්න මිනිස්සුන්ට මෙමුත්‍රී වඩන්න ගියොත් ඔක්කොම දාල කැලේට යන්නයි වෙන්නේ. ඉතේ රෙද්දවත් තියෙන්නෙ නෑ. ආයුධ බිම තැබුවොත් රටක් සතුරන්ට දීල වහල්ලු වෙන්නයි වෙන්නේ. මෙමුත්‍රී වඩන අයට මනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරනවලු, අමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරනවලු, ආයුධවලින් කපන්න කොටන්න බැරිලු, වස විස ශරීරගතවෙලා මැරෙන්නේ නැතිලු. කවුද එහෙම කෙනෙක් ලෝකයේ ඉන්නේ? සමහර අය කියනවා කරණිය මත්ථ සූත්‍රය කියන කොට භූතයෝ කරදර කරනව වැඩියි, ගෙවල්වල නිතර කියන්න එපා කියලා.”

මේ වගේ කථා අද අපට බොහෝ විට අහන්න ලැබෙනවා. මෙහෙම කියන අයට මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෝ කියල දොස් කියන්න පුළුවන්ද? අපි හිතල බලන්න ඕන, සමහර අය එහෙම කියන්නේ හේතුවක් ඇතිවද කියල. බුද්ධ වචනය කිසි විටක බොරු වෙන්න බෑ. නමුත් විමසා බලන විට පෙනී යන්නේ ත්‍රිපිටක ධර්මය හෙවත් පෙළ දහම තුළ පෙන්වා තියෙන මෙමුත්‍රී භාවනාව අපි අද නොකරන බවයි. ඒ වෙනුවට ගතානුගතිකව පැවත එන ලෞකික මෙමුත්‍රී භාවනාවක් තමයි දැනට භාවිතා කරන්නේ. ප්‍රතිඵල නොලැබෙන්න හේතුව මේකයි.

ධම් සංගායනා මගින් නිර්මල බුද්ධ වචනය ඔප් නංවා ගෙන දිවි දෙවැනි කොට රැක ගෙන ආ උත්තරීතර මහා සංඝරත්නයට හද බැති නමස්කාරයෙන් යුතුව, ඒ ත්‍රිපිටක ධර්මත්නය හෙවත් පෙළ දහම තුළ ගැබ්වූ සැඟවුණු දහම් කරුණු මගින් ආයඪී මෛත්‍රිය මොකක්ද කියා විමසා බලා වටහා ගනිමු.

ආයතී මෙහි භාවනාව රහත් මගඵල උපදවා ලෝකෝත්තර මාර්ගඵල, ධ්‍යාන, අභිඤ්ඤා සමගින් උත්තරීතර ප්‍රතිඵල අත්කර දී ඇති අතර, ලෞකික වූ ආනිශංස එකොළහක්ද ගෙන දෙන බව පිරුවානා පොත් වහන්සේ තුළ එන මෙන්තානිසංස සූත්‍රයෙහි පෙන්වා දී තියෙනවා. (අංගු.නි.(5) , 2 පිටුව, අංගු.නි.(6) , 644 පිටුව, මෙන්තානිසංස සූත්‍රය.) එනම්,

01. සුවසේ නිදයි.
02. සුවසේ පිබ්බෙයි.
03. නපුරු හීන නොදකියි.
04. මනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරයි.
05. අමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරයි.
06. දෙවියෝ ආරක්ෂා කරයි.
07. ගින්නෙන්, වස විස ආදියෙන්, අවි ආයුධවලින් විපත් නොවේ.
08. වහා සිත සමාධිගත වේ.
09. මුඛ වර්ණය පැහැපත් වේ.
10. නුමුළාව කලුරිය කරයි. (එනම් මුළාවට පත් නොවී, මනා සිහිබුද්ධියෙන් යුතුව කාලක්‍රියා කරයි. කාල + අක්‍රියා = කාලක්‍රියා = කලුරිය, කාලය නතර විය. කාලයත් සමග ඉදිරියට ක්‍රියාත්මක නොවන බව)
11. මෙලොවදී උත්තරීතර අරිහත්වයට පත්නොවූන හොත් බඹ ලොව ඉපිද සසර ගමන කෙළවර කරයි.

සංයුක්ත නිකායේ බොහෝ සූත්‍ර දේශනාවල පෙන්වා ඇති කරුණක් තමයි සෑම බෞද්ධ ධර්මස්කන්ධයක්ම විවේක නිශ්‍රිතයි, විරාග නිශ්‍රිතයි, නිරෝධ නිශ්‍රිතයි, වොස්සග්ග පරිනාමී හෙවත් නිවනට නැමී සිටින්නේය යන්න. (නිස් + හරිත=නිශ්‍රිත. එනම් නොහරින අර්ථයයි. උදා- විවේකය අත් නොහැර, විරාගය අත් නොහැර ආදී වශයෙන්. එනම් සෑම බෞද්ධ ධර්මස්කන්ධයකම විවේකය, විරාගය, නිරෝධය යන මේ සියල්ලම අත් නොහරින ස්වභාවයත් නිවනට නැමී සිටින ස්වභාවයත් ඇත. උදා: සං.නි5(1) 4 පිටුව උපඩඩ්ද සූත්‍රය, 6 පිටුව සාරිපුත්ත සූත්‍රය, 218 පිටුව මෙන්ත සූත්‍රය.) අපි අද කරන මෙහි භාවනාව මීට අනුකූල දැයි සිතා බැලීම වටිනාව.

“සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා”

මෙයින් අපට හැඟී ගියේ මොකක්ද? කිසිම සත්ත්වයෙකුට කායික

මානසික දුක් කරදරයක් නැතිව සැනසිල්ලේ ජීවත් වෙන්න ලැබෙන්නා කියා නේද?

“නිරෝගී වෙන්න”

කියන විට කොත්තමල්ලි උගුරක් බොන්න තරම්වත් වන රෝගයක් නැතිව ජීවත් වෙන්න ලැබෙන්නා, එසේම සෑම සත්ත්වයෙකුටම ජීවත්වෙන්න ලැබෙන්නා කියා නේද?

“සුවපත් වෙන්න”

කියන විට එකම රඟ මඬලක් වගෙයි, මංගල්‍ය උත්සවයක වගෙයි සතුටින් ඉපිලෙමින් ප්‍රිය මුහුණින් කායිකව මානසිකව සුසුම් නොහෙළා ජීවත් වෙන්න ලැබෙන්නා කියා නේද?

“දුකින් මිදෙන්න”

කියන විට පෙර පරිදිම සත්ත්වයන් විඳින කායික මානසික වූ ලෝකික දුක් කරදරවලින් මිදී සාමයෙන් සමාදානයෙන් ජීවත්වෙන්න ලැබෙන්නා කියා නේද?

මේ වගේ ලෝකිකත්වයක පමණක් ලෝක සත්ත්වයා බැඳ තබන්නට පහතවා නම් ඒක රාග නිශ්‍රීතද? විරාග නිශ්‍රීතද? කාමාස්වාද වූ ලෝකිකත්වයක බැඳෙන සත්ත්වයාට ලැබෙන්නේ මොන කායික මානසික සහනයක්ද? මේ කියන ලෝකික වූ සහනය පුණ්‍යාභි සංඛාරයන් පහළකර දෙනවා මිසක් ඒ සීමාව තුළ පමණක් ඉඳගෙන කටයුතු කලොත් නිවන් මග පූර්ණ කරගන්න බැ. (මෙය අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් ගොඩනැගෙන පුණ්‍යාභි සංඛාර කියන කොටසට අයිතියි.) ලෝක සත්ත්වයා පැවැත්මක බඳවන පැතුමක්ම කෙරෙන හැටි මෙයින් පෙනේ. එහෙත්ම ඒක රෝධ නිශ්‍රීත මිසක් නිරෝධ නිශ්‍රීත නොවෙයි. පැවැත්මක බැඳෙන පැතුම සංසර්ග පරිනාමී වනු මිසක් කෙසේවත් වොස්සග්ග පරිනාමී වෙන්න නෑ. එනම් නිවන් මගට නැමෙන්න නෑ.

මේ තමයි අපි අද කරන මෙත්තා භාවනාව. අනෙක, මෙත්තා නම් මිත්‍රත්වයයි යන්න තවත් කියමනක්. මිත්‍රත්වය කියන්නේ එකිනෙකා කෙරෙහි ලෙන්ගතු බවින් බැඳීමක්. මේ වගේ මිත්‍රත්වයකින් සංසනිකා දෝෂ හටගන්නවා. එනම් “සං” නමැති එකතුවීමෙන් හටගන්නා දෝෂ හෙවත් යාඵ මිත්‍රකම් හටගන්නාම ඒ ඒ යහළුවන්ගේ වාසියට පැත්ත ගන්න සිදුවෙනවා. මෙසේ ලෝභය මුල්කරගෙන ලෝකයාට ලෝකිකව හිතවත්වීම

නිවන් මග නොවෙයි. යම් මිතුරු කමක් ලෝභ මෝහ සහගත නම් ඒවා පින්වලට වැටෙන්නෙන් නැ, නිවනට ගැලපෙන්නෙන් නැ, ප්‍රඥාවන්තයෝ අනුමත කරන්නෙන් නැ. එමනිසා එවැනි මිත්‍රත්වයක් මෙන්තාව කියා පිළිගත්විටම අපි ආර්ය මෙහෙයෙන් බැහැර වී යනවා.

සං.නි. (1), 226 පිටුවෙහි එන මාරධීතු සූත්‍රයේ තණ්හා මාර දුව බුදුරජුන්ගෙන් ඇසූ ප්‍රශ්න හා උත්තරයන් සේ ඊට දුන් පිළිතුරු මෙසේ පෙන්වා තියෙනවා.

තණ්හා මාර දුවගේ ප්‍රශ්න :

ශෝකයට බටුයෙහිද? (ශෝකයට බැස්සද?)

වනෙහි සිතිවිලි සිතතිද? (වනාන්තරගත වෙලා හිත හිතා ඉන්නවාද?)

වස්තුවක් පැරදුනෙහිද? (සුදුවට ගොස්, ඔට්ටු අල්ලන්නට ගොස් බලාපොරොත්තු වූ දෙයක් නොලැබී පරාජයට පත්වූයේද? රාජ්‍යය පැරදුනේද?)

වැලි පතමින් හිඳිතිද? (යළි යළිත් ප්‍රාර්ථනා කරමින් ඉන්නවාද? කොහොමද ඒක යළිත් ලබාගන්නේ? මට හරි වැඩෙනෙ වුනේ ! මගේ අභවල් දෙය නැතිවී ගියා ! ආදී ලෙස)

ගම්හි කිසියම් අපරාධයක් කළෙහිද? (කාටවත් කරපු අපරාධයක් ගැන ශෝක වෙවී කල්පනා කර කර ඉන්නවාද?)

කිසිවෙකු හා ඔබගේ මිත්‍ර භාවයක් නොසැපයේද? කුමක් හෙයින් මහජනයා සමග මිත්‍ර භාවය නොකෙරෙහිද? (ඉහත කාරණා නිසා ලෝකයා ශෝක වෙනවා. ඔබත් ඒනිසාද මේ කිසිවෙකුත් එක්කලා මිත්‍රභාවයක් නැත්තේ, කතා බහක් නැත්තේ?) මේ වගේ ලෞකික පුද්ගලයන් ගන්නා අදහස් තමයි බුදු රජුන්ගෙන් ඇසුවේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිළිතුර : මම ප්‍රිය ස්වරූප, සාත ස්වරූප (පංචකාම ආස්වාදයට සම්බන්ධ ප්‍රිය, ශාන්ත, මධුර ස්වභාවය) ඇති ක්ලේෂ සේනාව දිනා හුදෙකලාව ධ්‍යාන කෙරෙමින් අභිමතාර්ථයාගේ පැමිණීම වූද හාදය ශාන්තිය වූද රහත් ඵල සුවය අවබෝධ කළෙමි. එබැවින් මහජනයා සමග මිත්‍රත්වයක් නොකරමි. කිසිවෙකු හා මගේ මිත්‍රත්වයක්ද නොසැපයේ. මහා වීර වූ තථාගතවරයෝ සද්ධර්මයෙන් සත්ත්වයන්ට එතෙර වීමට මග පෙන්වත්. නුවණැතියන්ට ධර්මයෙන් එතෙර වීමට මග පෙන්වන කල්හි කවර ඊර්ශ්‍යාවක්ද?

සං. නි. (1) 368 පිටුව : සක්ක සූත්‍රය

සක්ක යක්ෂයා : අනුන්ට අනුශාසනා කෙරෙයි යන යමක් වේද, (එබඳු වැඩ පිළිවෙලක් ඇත්ද) සියලු තැන් හි ප්‍රහීන වූ, කෙළෙස් ගැට ඇති වෙසෙසින් මිදුන ශ්‍රමණ වූ තොපට එය නො මැනවි.

බුදු පියාණන් වහන්සේ: එම්බා සක්ක, යම්කිසි කාරණයකින් සංවාස හෙවත් මිත්‍ර ධර්මය හට ගනී ද, සුප්‍රාඥ (යහපත් වන්නා වූ මනා නුවණැති) තෙමේ එයට සිතින් අනුකම්පා කරන්නට නොනිසියි. එහෙත් පහන් සිතින් අනුන්ට අනුශාසනා කෙරෙයි යන යමක් වේද, එයින් බැඳීමක් (හෙවත් මිත්‍රභාවයක්) ඇති නොවේ. එයම අනුකම්පාවයි, කරුණාවයි, මෙත්තාවයි. (මෙහි පහන් සිතින් කරන අනුශාසනාව කීවේ සසරින් එතෙරවීම ප්‍රධානකොට කරන අනුශාසනාවයි.)

ඉහත පෙන්වූ පෙළ දහම් සූත්‍ර දෙකෙන් නියම ආයඪී මෙත්‍රිය, කරුණාව, අනුකම්පාව තේරුම් ගත යුතුයි. මෙසේ ධර්මය හා අධර්මය හඳුනාගෙන නියම ආයඪී මෙත්‍රී භාවනාව වැඩුවොත් හේතු වාසනා ඇති පින්වතුන් මුලදී කී එකොළොස් ආනිශංස ලබන බව නිසැකවම කියන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා පෙළ දහමට අනුකූලව සහ ධර්මානුකූලව සාදා ඇති කම්ප්‍රාන පහත පළ කරන අතර මනා සේ අර්ථ වටහා ගනිමින් දුෂ්චරිතයෙන් දුරුව ඔබත් වඩා බලන්න.

(මෙහිදී කම්ප්‍රාන යන්නෙහි ආයඪී අර්ථය දැනගැනීමක් වැදගත්. සත්ත්වයා නිරන්තරයෙන්ම සිතින්, කයින්, වචනයෙන් අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණ, උපාදාන පච්චයා හව නිර්මාණය කරමින් සිටින්නේ. මෙහි හව දෙආකාරයකි. ඒ කර්ම හව හා උප්පත්ති හවයි. අවිද්‍යාව මුල් කරගෙන නිර්මාණය කරන, සසර ගමනට හේතුකාරක වන කර්ම හව නිරන්තරයෙන් ක්‍රියාත්මක කරමින් ස්ථානගත කිරීම, කර්ම ස්ථානගත කිරීමයි. නමුත් අනිච්ඡ, දුක්ඛ, අනත්ථ අවබෝධයෙන්, හව ගමනට හේතුවන කර්ම නිරෝධය වී කර්ම අස්ථානගතවීම කම්ප්‍රානයයි.) ලෝක සත්ත්වයා සසර අතරමං කරන අදහස් ගැනීම අප්‍රමාණ මෙන් සිත නොවන බවත් වටහා ගන්න. නිවන අරමුණු කොට ආනිශංස දකිමින් ලෝකය පිළිබඳව ආදීනව දකිමින් ලෝක සත්ත්වයා සසර දුකින් මුදවාලීමේ මහා ආශීර්වාද සහිත අදිටනින් යුතුව වඩන මෙන් භාවනාවම අප්‍රමාණ කුසල බලයෙන් යුක්තයි.

එසේම අනන්ත සංසාරයේ සත්ත්වයෙකුට සිදු නොකළ ආශීර්වාදයක් අප්‍රමාණ සතුන් කෙරෙහි පතුරුවන විට ඉන් නැගෙන ශාන්ති මාත්‍රය

වූවත් අප්‍රමාණයි. මේ අප්‍රමාණ ආශීර්වාදය පතුරුවන විට ලෝ සතුන් නොදැන සිටියත් මේ මහා සෙත් බලය ඔවුන් කෙරෙහි පිහිටනවා.

සත්ත්වයෙකු අනන්ත සසරෙහි කරන ලද පුණ්‍ය කම් ශක්ති අප්‍රමාණව ඔවුන්ගේ කම් ශක්ති ගබඩාවන්හි තිබුණත් හේතු ඇති විටම මිසක් නැතිනම් ඒවා ඔවුන් කරා ඇදෙන්නේ නෑ. තිරිසන්ගත වගේම අවිචිත සත්ත්වයන්ට පවා දෙව් ලොව දෙව් සැපය දීමට හේතු වන පුණ්‍ය ශක්ති තිබුණත් දුර්ගති භවයක සිටින තුරු එම ශක්ති ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ නෑ. සුදුසු සුගතියක උපන් කල්හිම ඒ පුණ්‍ය ශක්ති කම්භානුරූපව ඇදී ඇවිත් විපාක ගෙනදීම කම් නියාමයක්. ඔබ විහිදුවා හරින අප්‍රමාණ වූ ආයථි මෙම ත්‍රී බලයන් ලෝක සත්ත්වයන්ගේ පුණ්‍ය ගබඩා වෙත යොමුවීම නිසා එම ලෝ සතුන්ට අනන්ත සසරේ පටන් ඔබගෙන් වූ යම් අවැඩක්, අසාධාරණයක්, හිංගි හිංසාවක් වේ නම්, තමා කරා ඒමට නියමිතව තිබූ ඒ පාප කම් බල බොහෝ ප්‍රමාණයක් ගෙවී යාමට හේතු වෙනවා. ආයථි ධර්මය විකෘති කිරීම, ආයථි උපවාද හා ආනන්තරික පාප කම්වල ශේෂයන්ද සම්පූර්ණයෙන්ම නැතත් බොහෝ දුරට අඩු වෙනවා. ග්‍රහ අපල කීවත්, අභූත වෝදනා, කාලකණ්ණිකම් කීවත්, ස්වභාව ධර්මයෙන් ඇදී එන බව කීවත්, දේව කෝප, යක්ෂ උපද්‍රව කීවත් මේවාට මූල සාධක වූ පාප කම් බල බොහොමයක් ආයථි මෙම ත්‍රී බලයෙන් ගෙවී යන නිසා මෙමගින් බොහෝ අසහනයන්ට ශාන්තිය පෙනී පෙනීම ඔබ වෙත ළඟා වීමට හේතුවෙනවා.

පහත දී ඇති කම්ස්ථාන තනිව හෝ සාමූහිකව සජ්ඣායනා කරන්න. පැය කාලකට වැඩියෙන් කැමති වේලාවක් අර්ථවත්ව වටහා ගනිමින් වඩන්න. අර්ථවත්ව තේරුම් අරගෙන වඩපු තරමටයි ප්‍රතිඵල ලැබෙන්නේ. පින්වතුන්ගේ පහසුව සඳහා දිශාවන් යොදාගන්නා ආකාරය දැක්වෙන රූ සටහන් දෙකක්ද, ඒ ඒ කර්මස්ථාන වචනවල පරමාර්ථ අර්ථයන්ද අනුපිළිවෙලින් විග්‍රහකර දක්වා තියෙනවා.

මෙන්න එම කම්ස්ථාන වාක්‍ය :

- පෙරදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- පෙර අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- දකුණුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- දකුණු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- පසුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
- උතුරුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,

උතුරු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
යටදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
උඩුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
මේ මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ (අවශ්‍ය නම්, නම් යොදන්න.)

සංසාර දුකෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර රෝගයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර හයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර ගින්තෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර දාහයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර ශෝකයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර රාගයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර බැම්මෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර සයුරෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර කනරින් මිඳෙත්වා
සංසාර අඳුරෙන් මිඳෙත්වා
නිබ්බාන පරම සුඛයෙන් සුඛිත කර වෙත්වා ...///

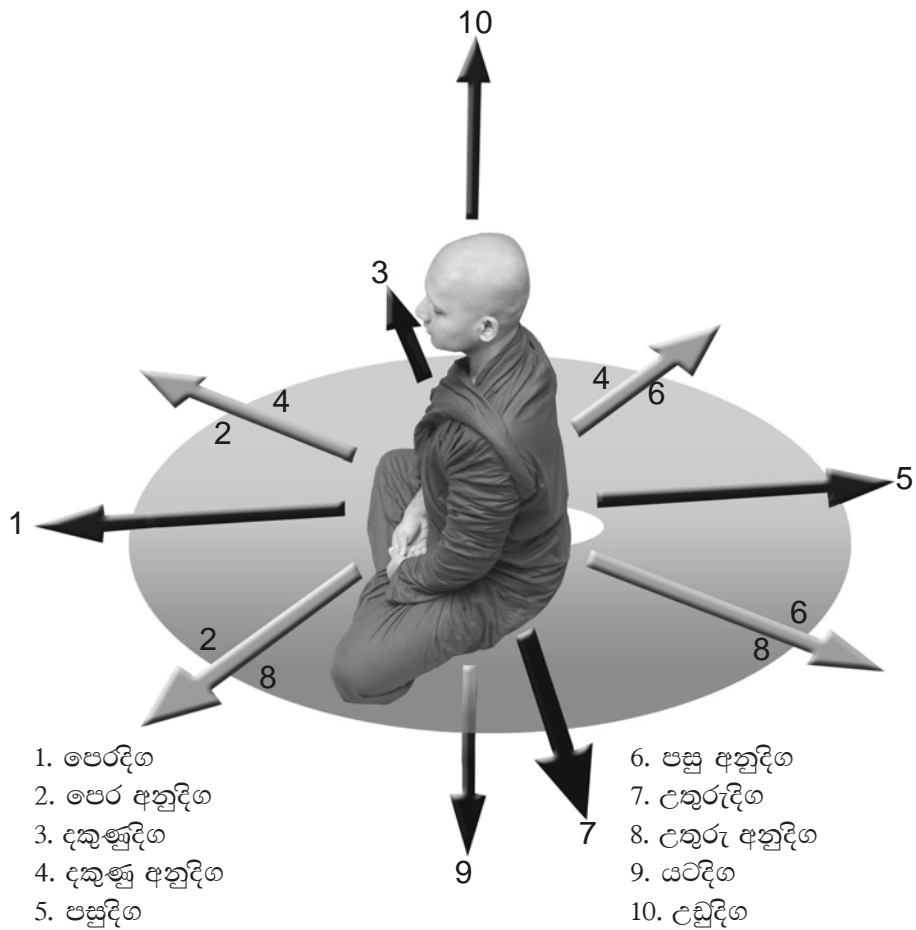
පුද්ගලිකව වෛර කරන, දුක් දෙන, අසහනකාරීව වද වේදනා දෙන කෙනෙකු ඇත්නම් උදේ සවස, යටින් ඉරි ඇඳි කොටස ගෙන ඒ වෙනුවට හෝ ඊට අමතරව, “මාගේ සහෝදරයා වන (නම යොදන්න)”, “මාගේ නැන්දා වන (නම යොදන්න)”, “මාගේ බිරිඳ වන (නම යොදන්න)”, “මාගේ සැමියා වන (නම යොදන්න)”

හෝ වෙනත් අදාල නම් යොදාගෙන “සංසාර දුකෙන් මිඳෙත්වා” ආදී ලෙස මේ භාවනාව වඩන්න.

පැය කාලකට වැඩියෙන් නින්දට පෙරත්, නින්දෙන් අවදි වී උදෑසනත් මේ විදියට ටික කලක් වඩන විට මේ භාවනාවේ අප්‍රමාණ මෙත් බලය ඉදිරියේ ඔවුන් වෛරය අත්හැර ගෞරව කරන අයුරු ඔබටම අත්දකින්න පුළුවන්.

මෙම ක්‍රියා භාවනාවේදී දිසාව යොදාගන්නා ප්‍රධාන ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා. එකක් ලෝක සම්මතයේදී ස්වභාවිකව දිසාව බලන ක්‍රමයයි. අනෙක ධර්මය අනුව ආර්ය මෙම ක්‍රියා භාවනාවේදී දිසාවන් අර්ථ දැක්වෙන ක්‍රමය වන අතර ඒකත් ආකාර දෙකකට විග්‍රහ කෙරෙනවා. ලෝක සම්මතයේදී පෙරදිග - හිරු පායන නැගෙනහිර ලෙසත්, දකුණු දිග - දකුණු දිසාව ලෙසත්, පසුදිග - බටහිර ලෙසත්, උතුරු දිග - උතුරු පැත්ත

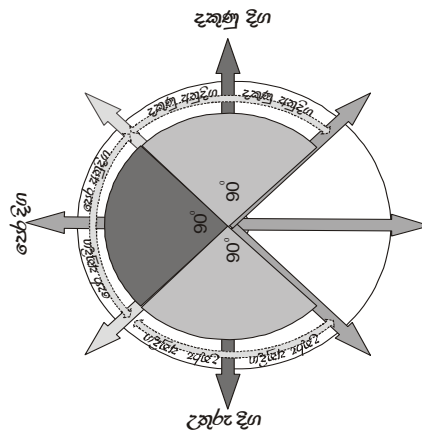
ලෙසත්, ඊසාන, ගිනිකොන, නිරිත, වයඹ දිසාවන් අනුදිසාවන් ලෙසත් යොදා ගන්නවා. නමුත් මෙක් වැඩිමේදී එය අන්තර් අප්‍රමාණ සත්ත්වයන්ට කරන මෙක් වැඩිමක් නිසා මේ විදියට ලෝකය සීමා කරන්නේ නෑ. ලෝක සම්මත දිසාව පෘථිවිය වැනි ලොව ඉර හඳ පායන ලෝකවලට පමණක් සීමාවෙනවා. අනෙක එවැනි වෙනත් ඉර හඳ පායන ලෝකවල නැගෙනහිර, බස්නාහිර ආදී දිසාවන් අපේ ලෝකයේ නැගෙනහිර, බස්නාහිර ආදී දිසාවන් නොවෙයි. එසේම ලෝකාන්තරික නරකය වැනි ඉර හඳ නොපායන ලෝකක් තියෙනවා. එනිසා සියලු සත්ත්වයන්ට මෙක් වැඩිමේදී දිසාවන් සීමා නොකෙරෙන අතර අප්‍රමාණ දිසාවන් මුල්කර ගන්නවා. එවිට කලින් කී ලෝක සම්මත දිසාවන්ද ඒ තුළට ඇතුළත් වෙනවා.

ධර්මය අනුව, තමා කොතැනක සිටියත්, එම සිටින ස්ථානයේ සිට බලන විට

- ඉදිරිපස දිසාව - පෙරදිග ලෙසත්,
- එම දිසාව දෙපස දිසාවන් දෙක හෙවත් දෙපැත්ත - පෙරඅනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ දකුණු අත පැත්ත දිසාව - දකුණුදිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - දකුණු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ පිටුපස දිසාව - පසුදිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - පසු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ වම් අත පැත්ත දිසාව - උතුරුදිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - උතුරු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ යට පැත්ත දිසාව - යටදිග ලෙසත්,
- තමාගේ උඩ පැත්ත දිසාව - උඩුදිග ලෙසත් යොදා ගන්න.

මේ සෑම අවස්ථාවකදීම දෙපස දිසාවන් හෙවත් අනුදිසාවන් බැලීමේදී සෘජු රේඛාවක් දිගේ බැලීමක් නොකරන අතර ප්‍රධාන දිසාවේ සිට ක්‍රමයෙන් මනස දෙපසට විහිදුවා පුළුල් කර බැලීමයි සිද්ධ වන්නේ. එක් ප්‍රධාන දිසාවක අනු දිසාව ඉවරවෙනවාත් සමගම ඊලඟ ප්‍රධාන දිසාවේ අනුදිසාව පටන්ගනී. ඒ බව පහත ද්වීමාන රූ සටහන මගින්ද පැහැදිලි කර ඇත.

මේ විදියට දිසාවෙන් දිසාවට හිත යොමු කර මෙන් වැඩීම, ආර්ය මෙහිත්‍රී භාවනාවේ එක් ක්‍රමයක් වන වේතෝ විමුක්ති ක්‍රමය වන අතර එය මතු දිවැසට උපනිශ්‍රය වෙනවා. මෙහිදී ඒ ඒ දිසාවන්ට එකින් එක සමාධිය වැඩෙන අතර පසු කලෙක සමාධියෙන් දස දිසාවන් දිවැසින් බැලීමට පෙරහුරුවක් ලැබෙනවා. සමාධිය පූර්ණ වුනාම, එක් එක් දිසාවන්ට

ඇති මනෝද්වාර විත්ත වීථි අතරට පංචද්වාර විත්ත වීථි නොනැගෙන නිසා මනෝද්වාර විත්ත වීථි අතර පරතරය නොගිනිය හැකිතරම් කුඩා වීමෙන් දස දිසාවන් (විශ්වයේ විශාල ප්‍රදේශයක් හෙවත් උඩ, යට, වට සියල්ලම) වෙත වෙනම නොව එකවිටම පෙනෙනවා මෙන් මනසින් පෙනෙන්න පටන් ගන්නවා. එවිට පංචේන්ද්‍රිය මට්ටම ඉක්මවා යනවා. ධ්‍යාන, අභිඤ්ඤා පැත්ත වර්ධනය කිරීමේ හැකියාවක් මේ ක්‍රමය මගින් ලැබෙනවා.

කර්මස්ථානයෙහි සියලු ලෝක සියලු සත්ත්ව යන්තෙහි පරමාර්ථයක් දැන ගැනීම වටිනාව. (සං.නි (4) 86 පිටුව - සමිද්ධි සත්තපඤ්ඤ සුත්‍රය) වර්තමානයේ “සත්ත්ව” කියන විට ඔළුව, අත්පා, ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය ආදී හැඩරුවක් ඇති යම්කිසි ආකාර හැඩයක් ගන්නා කොට්ඨාස “සත්ත්ව” යැයි අදහස් කිරීමට පුරුදුවෙලා තියෙනවා. නමුත් මේ ආකාරයට “සත්ත්ව” යැයි මුල් බැස ගත් විට සත්ත්වයන්ගේ ආකාරය අනුව විවිධාකාර සත්ත්වයන් අරමුණු වෙනවා. එතකොට සිත හැම වෙලේම වික්ෂිප්ත භාවයන්ට පත්වෙලා එක එක ආකාරයන්ට බහිනවා, සිත විසිරෙනවා. නමුත් ධර්මය අනුව, සියලුම අයට පොදුවේ “සත්ත්ව” යැයි කියන්නේ අවිද්‍යා තෘෂ්ණා සහගතව ලෝකයට ඇලුම් කිරීම නිසයි. ලෝකය “සත්” භාවයෙන්, ප්‍රිය භාවයෙන්, යහපත් යැයි අරගෙන එයට ඇලුම් කිරීම නිසා “සත්ත්ව” වෙනවා. එනම් “ස්ව” තත්ත්වයයි, තමා ඇතිකරගත් තත්ත්වයයි, මුළාවයි. ඇසට ඇලුම් කරනවා, රූපයට ඇලුම් කරනවා. ඒ ආකාරයෙන් කනට - ශබ්දයට, දිවට - රසයට, නාසයට - ගන්ධයට, ශරීරයට - ස්පර්ශයට, මනසට - ධර්මයන්ට ඇලුම් කරනවා. මෙසේ ලෝකයට ඇලුම් කරනවා. මෙසේ “මට” ඇලුම් කිරීම නිසා සහ “මගේ” කියා ඇලුම් කිරීමෙන් සත්ත්ව හටගන්නවා. එබැවින් ඇලීම නිසා “සත්ත්ව” කියන විට එයට නිශ්චිත හැඩරුවක් කියන්න බෑ. කොයි හැඩරුවෙන් සිටියත් ඇලීම් සහගත භාවය නිසා “සත්ත්ව” වෙනවා. “සත්ත්ව” වෙලා ඉන්න තාක් සැරිසැරීමක් සසර ගමනක් තියෙනවා. මේ නිසා පහළවන විපාකස්කන්ධයක් ඇත්ද ඒ සත්ත්වයාගේ විපාකස්කන්ධයයි. “සත්” තත්ත්වයෙන් මිදුන විට සසර ගමනක් ඉවරයි. එනම් නිවනයි. ඇලුම් කරන නිසා තමයි සසර ගමනක්, දුකත් පහළ වන්නේ. ඇලුම් කළා කියන්නේ දුකට ඇලුම් කළා කියන එකයි. (ආර්ය චිත්තයේ දුක යනු පංචකාමයට කියන නමකි) එමනිසා කෙබඳු හැඩරුව තිබුණත්, කෙබඳු උස මහත තිබුණත්, කෙබඳු ආකාර වුනත්, කොතැනක සිටියත් ඇලුම් කිරීම නිසා “සත්ත්ව” වෙනවා. “සත්ත්ව” යන්න දැකිය යුත්තේ මේ අදහසින්. “සියලු සත්ත්ව” කියන විට තිස් එක්

තලයේ සතුන් පමණක් නොවෙයි අනන්ත අප්‍රමාණ සක්වලයන්හි සිටින සතුන්ද අයත් වෙනවා. තිස් එක් තලය කියන්නේ එක් සක්වලක් පමණයි. තිස් එක් තලයට අයත් වන්නේ නිරය, තිරිසන්, ප්‍රේත, විනිපාතික අසුර යන සතර අපායත්, මනුෂ්‍ය තලයත්, දිව්‍යලෝක භයත්, බ්‍රහ්ම ලෝක විස්සන් කියන මේවායි. එබඳු දස දහසක් සක්වලවල් අනන්තා පරිමාණයෙන් තියෙනවා.

සියලු ලෝක : සත්ත්වයන් ඇසුරු කරන්නේ ලෝකයයි. ලෝකය කියන්නේ ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය, වක්ඛු සම්පස්සයෝ, වක්ඛු සම්පස්සජා වේදනාවෝ, කන, ශබ්දය, සෝත විඤ්ඤාණය, සෝත සම්පස්සයෝ, සෝත සම්පස්සජා වේදනාවෝ, නාසය, ගන්ධය, ඝාන විඤ්ඤාණය, ඝාන සම්පස්සයෝ, ඝාන සම්පස්සජා වේදනාවෝ, දිව, රසය, ජීවිතා විඤ්ඤාණය, ජීවිතා සම්පස්සයෝ, ජීවිතා සම්පස්සජා වේදනාවෝ, කය, ස්පර්ශය, කාය විඤ්ඤාණය, කාය සම්පස්සයෝ, කාය සම්පස්සජා වේදනාවෝ, මන, ධර්මයෝ, මනෝ විඤ්ඤාණය, මනෝ සම්පස්සයෝ, මනෝ සම්පස්සජා වේදනාවෝ කියන මේවායි. ස්පර්ශයන්ගේ ඡන්දරාගයෙන් බැඳී එකතුවීම සම්පස්සයෝයි. ස්පර්ශයන්ගේ ඡන්දරාගයෙන් බැඳී එකතුවීම නිසා භටගන්නා වේදනා, සම්පස්සජා වේදනායි. සත්ත්වයා ඇලුම් කරන්නේ මේ ටිකටයි. එමගින් මේවා සමග බැඳීම් ඇතිකර ගන්නවා. මේ නිසා ගොඩනැගුණු ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන කියන මේවා අභ්‍යන්තර ලෝක වන අතර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම කියන මේවා බාහිර ලෝකයි. සියලු ලෝක යන්නෙන් මේ බාහිර හා අභ්‍යන්තර ලෝක දෙකත් අදහස් වෙනවා. මෙවිට විපාකස්කන්ධයක්ද, ඒ විපාකස්කන්ධයන් නිසා ඡන්දරාගයෙන් ඇලුම් කිරීම සිදු කරයි නම් බැඳුණු “සත්” තත්ත්වයටද සම්බන්ධ වෙනවා. මේනිසා පංචස්කන්ධය සියලු ලෝකයි. පංචස්කන්ධයේ ඡන්දරාගයෙන් බැඳීම නිසා “සියලු සත්ත්ව” වෙනවා.

සියලු ලෝකයන් හැදෙන්නේ අප විසින් කරන ලද සංඛාරවලට අනුවයි. පුණ්‍යාහි සංඛාර ගොඩනැගීම මගින් ඉෂ්ට, ප්‍රිය අරමුණු ගෙන දෙනවා. ඒවා සැප විපාක ඇති කරනවා. අපුණ්‍යාහි සංඛාර මගින් අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු ගෙනදෙනවා. එමගින් දුක් විපාක ඇති කරනවා. ආනෙඤ්ජාහි සංඛාර මගින් උපේක්ෂා සහගත අරමුණු ගෙනදෙනවා. එනම් ලෞකික වශයෙන් බොහෝ කලක් ආයුෂ ඇති අරූප තලයන්හි උප්පත්තියට හේතුවෙනවා. ලෝකෝත්තර වශයෙන් අනිච්ඡ, දුක්ඛ, අනත්ථ දැකීම තුලින් ලැබුවාවූ අවබෝධයෙන් සහ එය නැවත භාවනාවට නැගීමෙන්

සුර්ණ කරන උපාදානයෙන් තොරවූ සංඛාර ආයථි විනයේ ආනෙඤ්ජාහි සංඛාරයි.(නිජ- උපදින, අනිජ- නූපදින, ආනෙඤ්ජාහි - නැවත බිහි නොවන) මෙය ඉහාත්ම(මේ අත්බවයේ) සුඛ විහරනයට හේතුවෙනවා. එසේම මෙය ලෞකික ධ්‍යාන ලාභියා මෙන් අරූප තල උපාදාන කර ගැනීමෙන් ලැබුවක් නොවන අතර ලෝකයේ උප්පත්තියට හේතුවන උපාදාන නිරෝධයේ ප්‍රතිඵලයයි. මෙහිදී ලෝකෝත්තර වශයෙන් සිද්ධ වන්නේ ලෝකය අතහැරීමට හිත තැබීමයි. ඒ අත්හැරීමේ සුවය මතු උපතකට හේතුවන්නේ නෑ. ඇති දෙයක් ඇසුරු කිරීම නිසා වන සුවයයි, නැති දෙයක් නිසා වන සුවයයි දෙකක්. යම් තැනක යමක් නැද්ද එයින් එය ශුන්‍යයි. උදා- යම් හිතක රාගය නැද්ද ඒ හිත රාගයෙන් ශුන්‍යයි. එසේම යම් හිතක ද්වේෂය හා මෝහය නැද්ද ඒ හිත ද්වේෂයෙන් හා මෝහයෙන් ශුන්‍යයි. රාගඤ්ජයෝ නිබ්බානං, ද්වේෂඤ්ජයෝ නිබ්බානං, මෝහඤ්ජයෝ නිබ්බානං කිව්වේ මේනිසයි. ඒ තමයි නිවන් සුවය. ඒක වේදනා වෛතසිකය ඉක්මවන තැනක්. විදින සුවයක් නොවෙයි. නිවන් සුවයට උපමාවක් විතරයි මේ පෙන්වුවේ.

මේ ආකාරයෙන් අභිසංඛාර ඇසුරු කිරීම නිසා සත්ත්ව භටගන්නවා. උපාදානය නිසා අභිසංඛාර ගොඩ නැගෙනවා. “සත්” තත්ත්වය ඉවරවුනොත් අභිසංඛාරත් ඉවරයි. නමුත් පංචස්කන්ධය ඇති නිසා අර්හත්වයේදී උපාදානයෙන් නිදහස් වූනාට විපාකස්කන්ධයෙන් හෙවත් පංචස්කන්ධ දුකෙන් නිදහස් වෙන්නේ නෑ. ඒක පිරිනිවන්පාන තෙක් තියෙනවා. ඒතාක් ඒකේ දුක තියෙනවා. මෙසේ පංචස්කන්ධය හා උපාදානස්කන්ධය කියන දෙකම දුක්කස්කන්ධයක් බව තේරුම් ගත යුතුයි. සං.නි. (4),6,8,12,262,264 පිටුවල එන බාහිර අනිච්ඡ සූත්‍රය, බාහිර දුක්ඛ සූත්‍රය හා බාහිර අනත්ථ සූත්‍රය යන සූත්‍රවලදී දුක්කස්කන්ධය බාහිරට සම්බන්ධවන හැටි පැහැදිලිවම විග්‍රහ කර තියෙනවා. මේ ලෝකයේ කෙසෙත් තරම් ප්‍රමාණයක්වත් දුක ඉවත් කරපු තැනක් ඒකේ නෑ. එහිදී බාහිර දේවල්වල අනිච්ඡතාවය, දුක්ඛතාවය හා අනත්ථතාවය පෙන්වනවා.

මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ :- මෙහිදී ලෝක සත්ත්වයා ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් ගත් “මමෙක්” ඉන්නවා. ලෝක සත්ත්වයා “මම” කියා කතා කරන්නේ ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් අරගෙනයි. නමුත් යථාර්ථයෙන් ගත්විට ආර්ය ධර්මය තුළදී ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් ගන්නේ නෑ. නමුත් ලෝක සම්මත ස්වභාවයේදී කතා කරන්නට වෙනත් වචනයක් නැති නිසා එතනදී පමණක් “මම” යන්න හඳුන්වාදීම සඳහා යොදා ගන්නවා. ආත්ම දෘෂ්ටියට නොවැටී

“මම” කියා ගන්නවා. යම් තරමක් ඒ දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන තාක් “මම” යන්න යොදාගන්නවා. දෘෂ්ටිය බිඳුණු පසුවත් “මම” යන්න යොදා ගන්නේ “මම” යන්නෙහිත් යම් ප්‍රමාණයකට කෙළෙස් ඇත්නම් “මම”ත් ඒකට අයිතිවන නිසයි. මේ දෘෂ්ටිය ඇරිලා නැතිනම්, යථාර්ථය පූර්ණ කරලා නැතිනම් අර්භත්වයට යන තෙක්ම ශේෂ වශයෙන් තියෙනවා.

අප විසින් කරන ලද පාප කර්ම නිසා නිපදවෙන යම් විපාකයක් ඇත්නම් ඒවා අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු (ආපු දේ රමනය කරන) ගෙනදෙනවා. ඒ අරමුණු ඇසුරු කළ විට දුක් වේදනා ඇතිවෙනවා. එවිට විපාක වේදනාවන් ලෙස දුක් වේදනා විදින්නට සිදුවෙනවා. සංඛාර ලෙස ගොඩනැගෙන්නේ දුක්කස්කන්ධයක්. එවිට සංඛාර නිසා වන වේදනා විදින්නට සිදුවෙනවා. එසේම විපාකස්කන්ධයත් (පංචස්කන්ධය) දුක්කස්කන්ධයක්. එමනිසා කොටසක් දුක්කස්කන්ධය කියා, කොටසක් දුක්කස්කන්ධය නොවේ යැයි කීවොත් ඒක හරියට අලියාගේ කකුලක් අතගා බලා අලියා වංගෙඩියක් වගේ කිව්වා හා සමානයයි. ඒක අලියා විග්‍රහ කිරීමක් නොවෙයි අලියාගේ කොටසක් විග්‍රහ කිරීමක් පමණයි. අන්න ඒ වගේ පංචස්කන්ධය දුක නෑ, පංච උපාදානස්කන්ධය දුකයි කීවොත් වැරදියි. ඒක මූළාවක්. යථාර්ථය දැකිය යුතුයි. සියලු ලෝක ලෙස හඳුන්වන විට විපාක ලෝකයත් ඇතුළුව සියල්ල අයිතිවෙනවා. ඒ විපාක ලෝකයට ඇලුම් කිරීම නිසා හටගන්නා “සත්” තත්ත්වයනුත් ඒකට අයිතියි. එමනිසා සියලු ලෝක/සියලු සත්ත්ව ලෙස විපාකස්කන්ධයක්ද ඇත්නම් ඒවාටත් මෙමතී කර සෙත් කරන්නේ ඒවත් සුද්ද වී, ඉවර කර ඉවත් කරන්නයි. අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු ගෙනදෙන්නේ අප විසින් කරන ලද කර්ම විපාකයෙන් (විපාකාරම්මන). අනිෂ්ට අප්‍රිය විපාක ආවාමයි දුක්ඛස්කන්ධයේ විපාකය පහළවන්නේ. මන්ද මුගලන් හිමියන්ට සොර මුලක් විසින් පහර දුන්නේත්, බුදුන්වහන්සේට ගල් පෙරලුවේත් අනිෂ්ට අප්‍රිය අරමුණු ඇසුරු කළ නිසා නොව අනිෂ්ට අප්‍රිය විපාක ආපු නිසයි. අනිෂ්ට අප්‍රිය විපාක මෙන් වැඩිම මගින් ඉවත් කරන්න පුළුවන් නම් එවිට විපාක වශයෙන් අරමුණු වන දුක්ඛස්කන්ධය පහවීමට හේතුවෙනවා.

උදා :- යම්කිසි උෂ්ණ පළාතකදී කැමති වූනත් අකමැති වූනත් කෙළෙස් සහිත/රහිත දෙගොල්ලන්ටම එම උෂ්ණය බලපාන අතර එක හා සමානව විදින්නට සිදුවෙනවා. ඒකෙන් මිඳෙන්න බෑ. නමුත් මෙවිට යම් ශක්ති විශේෂයක් ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව ගොඩනගන්න පුළුවන්. ඒක සිත දියුණු කරගෙන ලෝකයාට පතුරුවන මෙන් සිතකින් කළේ නම් විපාකයන්

ගෙන දුන් අයහපත්, අනිෂ්ට අරමුණු මැඩ පවත්වා සෙනක් ශාන්තියක් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය කරන ශක්තියක් විශ්වයට නිදහස් කරන්න පුළුවන්. එමගින් අධික උෂ්ණත්වය සමනය කරන්න පුළුවන්. මෙවැනි සිදුවීම් බෞද්ධ ඉතිහාසයේ ඕනෑ තරම් තියෙනවා. ඒවා අධිෂ්ඨාන බලයෙන් කරන සත් ක්‍රියාවන්. සිත මුල්කරගෙන ලෝකයට පතුරුවන මෙන් පැතීමකදී අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණුවලින් එන විපාකයන්ට ප්‍රතිචාර ලෙස එවැනි මනසකින් නිෂ්පාදනය කළ ශක්තියක් භෞතික ලෝකයට නිදහස් කරන්න පුළුවන්. එවිට ගෙන දුන් අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණුවලින් මිදීමට හේතුවෙනවා. ඒවා සමනය කරන්න පුළුවන් ශක්තියක් එවැනි මෙන් වැඩිමක ගැබ් වී තියෙනවා.

බුදුවරයෙකු පහළ වන පශ්චිම අත්භවයේ උප්පත්තියේදී සතර අපාගත සත්ත්වයන්ගේ අපා ගිනි තාවකාලිකව නිවෙනවා. ඒ ගිනි නිවුණු වෙලාවට තාවකාලික සහනයක් ඔවුන්ට ලැබෙනවා. ලෝකාන්තරික නරකය පවා මෙවැනි විටක ආලෝකමත් වෙනවා. ඒ ආලෝකයෙන් අපා දුක් විඳින සතුන් එකිනෙකාට එකිනෙකා පෙනෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ පාප කර්ම, පාප අරමුණු නිසා හටගත් අඳුරයි නිවෙන්නේ. මෙවැනි ප්‍රාතිහාර්යක් හේතුවල ඇතිව සිදුවන්නක් මිසක් අහඹුවකින් සිදු වෙන්නෙ නෑ. එබඳු අනිෂ්ට අප්‍රිය අරමුණක් බාහිර ලෝකයේ නිපදවී ඇත්නම් ඒක සමනය කිරීමේ හැකියාවක් එබඳු පුණ්‍ය සාද්ධියක, ශක්තියක ඇති බව මෙමගින් සනාථ වෙනවා. මෙන් වැඩිමත් දුෂ්ට විපාකයන්ට අරමුණු වීමට තිබූ දුෂ්ට අරමුණු සමනය කිරීමට හේතු වෙනවා. ඊට අවශ්‍ය කරන පසුතලය සාදාදීම මෙහිදී සිදු කෙරෙනවා. ලෝකයාට මෙන් වඩන විටත් මෙන්න මේ ශක්තිය පිටවෙනවා. එමගින් සහනය ගෙනදෙනවා.

සිතට දුක් ගිනි, දහ ගිනි එනවිට මෙන් වැඩිමකදී සහනයක් ගෙනදෙනවා. එනම් ශාන්තිදායක අරමුණක් සිතට ඇදී එන්න පසුතලය සාදා දෙනවා. ඒ අරමුණ එනවිට දහය සමනය වෙනවා. දාහයක් නිකන් හට ගන්නෙ නෑ. මානසික වශයෙන් දාහයක් හටගැනීමට අවිද්‍යා සහගතව ගොඩනැගුණු අරමුණක් ඇදී ආ යුතුයි. රහතන් වහන්සේටද අනිෂ්ට විපාක ප්‍රතිඵලයන් නිසා විපාකස්කන්ධය අනුව කායික වශයෙන් දාහයක් හටගත හැකියි. ස්වභාවයෙන්ම තරහා යන කෙනෙකුට නිකන්ම තරහක් හට ගන්නෙ නෑ. ඒ සඳහා ද්වේෂයට ගැලපෙන අරමුණක් ඇදී ආ යුතුයි. එවිටයි ද්වේෂය ගිනිගන්නා වගේ නැගිලා එන්නේ. එහෙම නැතිව ද්වේෂ ගති ඇති මනසකට ක්‍රියාත්මක වෙන්න බෑ. ද්වේෂය අනුෂය ලෙස තිබුණත්

ගැලපෙන අරමුණක් ආවිටයි ද්වේෂ ස්වභාවය මතු වෙන්නේ. අරමුණු පාලනය කිරීම මගින් රාග සිතට, ද්වේෂ සිතට මතු වන්නා වූ දහ ස්වභාවය මැඩ පැවැත්වීමේ හැකියාව තියෙනවා.

යම් කිසි මානසික ශක්තියකින් බාහිර ලෝකයේ පරිසරය සකස් කරන්න පුළුවන් නම් ස්වභාවයෙන්ම රාග, ද්වේෂ ඇති අයගේ පවා ඒ තත්ත්වය ගොඩනැගීමට තිබුණු පසුතලය වෙනස් කරන්න පුළුවන්. මෙහෙම හැකියාවක් තියෙන නිසා ලෝකයාට මෙන් වැඩිම සාර්ථකයි. තම තමන්ට පුළුවන් ආකාරයට ඒ ඒ අයගේ මට්ටම් අනුව අංශුමාත්‍රයක් හෝ විහිදෙන්නේ යහපත් ශක්තියක් නම් එම අංශුමාත්‍රය හෝ ලෝකයේ තියෙන කටුක ස්වභාවය සමනය කිරීමට හේතුවෙනවා. ඒක තාවකාලික නමුත් සහනයක්. අප්‍රමාණ ලෝක සත්ත්වයන්ට අප්‍රමාණ මෙන් සිතක් වඩන විට එම පුද්ගලයා කෙරෙත් යම් ශක්තියක් බිහිවී විහිදෙනවා. මේ සහනය තමයි ලෝක සත්ත්වයාට තාවකාලිකව හෝ ඇතිකරන සහනය. කෙනෙකුගේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කරන්න, එබඳු අරමුණුවල අසාරත්වය, යථාර්ථය වැටහෙන දෙයක් විද්‍යමාන කරන්න පුළුවන් නම් ඒ අවස්ථාව දකලා යථාර්ථයට පැමිණීමට හේතු වාසනා ඇත්තෝ යථාර්ථයට පැමිණෙනවා. මෙවැනි ක්‍රමයක් ඇති නිසා “ලෝකයේ අසාරත්වය ලෝකයාට වැටහේවායි” ආර්ය මෙමත්‍රියෙන් යුක්තව පතන විට ඒ ආකාර පුද්ගලයන්ට ඒක අරමුණු වෙනවා. හේතු වාසනා ඇති අයට ඒ තුළින් යහපතක් වී යථාවබෝධය ලැබීමට උපනිශ්‍රය වෙනවා.

හැම කෙනෙක්ම තමන්ගේ හිතක් ගොඩනගාගන්නේ තමා තුළ තියෙන ගති ලක්ෂණ අනුව බාහිරින් එන අරමුණක් ඊට අනුකූලව විනිශ්චය කිරීමෙන්. නමුත් විනිශ්චය අවිද්‍යා සහගත නම් අවිද්‍යාවෙන් ගත් තීරණ තුළින් යථාර්ථයක් ගෙනදෙන්න බෑ. ඒක සඟවනවා. ඇත්ත සඟවලා බොරුවක්ම පෙන්වනවා. මායාවක්ම ගොඩනගනවා. පැවැත්ම සදහා ප්‍රියමනාප දෙයක්ම ගොඩනගනවා. එය විපරිනාමයට යන හැටි සඟවනවා.(උදා: වයසට ගියාම කොණ්ඩය පාටකරලා, හම රුලිවැටීම වසන් කරන්න මොනවා හරි ගාලා, සවිශක්තිය නැතිවෙනකොට ඇති විදියට පෙන්වන්න මොනවා හරි කරනවා) යථාර්ථය සඟවලා. අවිද්‍යාව නිසා ඔප්නැංවෙන ඔපය හැම විටම මතුකර පෙන්වනවා. ඉතින් සත්ත්වයා රැවටෙනවා. නමුත් යථාර්ථවත් පුද්ගලයා ඒ තුළින් ඒ මොහොතේම ලස්සනට හැඩවැඩ වෙලා තියෙන දේ කැන වෙලා යන හැටි, විනාශ වෙලා යන හැටි දකලා, අනේ මේ කොච්චර ඔප්නැංවිලා තිබුණත්, හැඩවැඩ වෙලා තිබුණත් මේ විනාශ වන

දේම නේද එන්නේ කියා එවැනි අදහසක් ඇතිකර ගන්නවා. එවැනි ඔප්නැංවීමක් විනාශය කරා යන හැටි යම්කිසි ක්‍රියාමාර්ගයක් තුළින් දර්ශනයක් ලෙස මවලා පෙන්වන්න පුළුවන් නම් ඒකයි වැදගත්. මේ කාරණය සැඟවිලා තියෙන දෙයක් නිසා මතුකර ගත යුතුයි. මතු කරන උපක්‍රම තියෙනවා. ඒ උපක්‍රම තුළින් ගිය විටයි යථාර්ථය දකින්නේ.

උදා :- මල් පරවෙන හැටි : අද පූජා කළ මල් ❸ ඊයේ පූජා කළ මල් ❸ පෙරේදා පූජා කළ මල් ❸ පළමුදා පූජා කළ මල් ❸ පළමුදාටත් පෙර දින පූජා කළ මල්, විසි නොකර පැත්තකින් අනුපිළිවෙලට තබනවා. එවිට පිපිවි මල් ❸ පරවීගෙන එන මල් ❸ පරවෙවි මල් ❸ කරවෙවි මල් ❸ රොඩුවෙවි මල් එකවිටම අනුපිළිවෙලින් දකින්න පුළුවන්. එවිට අර ලස්සනට තිබුණු මල්ම නේද මේ තත්වයට පත්වුනේ කියා එතැනදීම දකගන්න පුළුවන්. ඉතින් කොච්චර ලස්සන වුනත් අපටත් මේකම නේද වෙන්නේ? දැන් යථාර්ථය දකින්න, ධර්මය මෙනෙහි කරන්න අවස්ථාව උදාවෙනවා. නමුත් අද කරන්නේ පූජා කරපු මල් ටික පරමල් කියා විසිකරන එකයි. නමුත් යථාර්ථය ඒක නොවෙයි. මේ දිනා බලාගෙන එනවිට විදර්ශනාව මතුවෙනවා. අපේ ශරීරත් දැන් ලස්සනට තිබුණට අවසානයේ වෙන්නේ මෙහෙම එකක් නේද? මේ අයුරින් සංසන්දනය කර බලනවා.

මෙන්න මේ වගේ, ලෝකය “සත්” තත්වයෙන් ගන්න කෙනා ලස්සනට තියෙන දේ කැතවෙන විට විසිකරනවා, හංගනවා, ලස්සන දෙයක්ම ඔප්නංවා තබාගන්නවා. ඒක මුළාවේ ලක්ෂණයක්. ලෝකයා හැම වෙලේම කරන්නේ ඒකයි. කැත දේ පෙනෙන්න පෙර වසන් කර දමනවා. ඔප්නැංවිලා හැඩවැඩ වෙවිව එකක්ම පෙන්වනවා. මේක රාගික ලක්ෂණයක්. මේ ආකාරයට අවිද්‍යාවෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් ක්‍රියාකරන විට හැමවෙලේම ඔපය හැඩ නංවා ගන්නවා. නරක පැත්ත සඟවනවා. ඒනිසා හැමවිටම, යථාර්ථය දක ගන්න බෑ. සත්‍යය දැකීම සඟවන්නේ අවිද්‍යාවෙන් හා තෘෂ්ණාවෙන්. මේ දෙක දුරු කරපු කෙනා සත්‍යය දකින්න සලස්වනවා. සඟවන්නෙ නෑ. දැක බලා ගන්න එලිපිටම කියනවා. තුන් ලෝකයම ජයගෙන කොච්චර ලස්සනට හිටියත් මේ මහා ලොච්ඡුරා බුදුපියාණන් වහන්සේටත් වෙනදේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන්ම ලෝකයාට පෙන්වීමට අවශ්‍ය නිසා උන්වහන්සේත් වයසට ගියා, වැහැරී ගියා. නමුත් අවශ්‍ය වුනා නම් සෘෂිවරු වගේම සෘද්ධි බලෙන්, පුණ්‍ය බලෙන් සත්‍යය වහගෙන තාරුණ්‍යව ඉන්න තිබුණා. කෘතීම උපක්‍රම යොදාගෙන වහගෙන ඉන්න

නෑ. මතු භය හට ගැනීමට හේතුවන ආස්වාදය අසාර වශයෙන් නොදැක්කොත් කිසිදාක සසර භයෙන් මිදෙන්නන් බෑ. නමුත් ආදිනවය සඟවලා ආස්වාදය පෙන්වනවා. භයානක බව විද්‍යමාන කළොත් සංසාර භය විද්‍යමාන වෙනවා. උදා :- ළමුන් විනාශ කිරීම සඳහා සෙල්ලම් භාණ්ඩයක් තුළ බෝම්බයක් සඟවා තියෙනවා යැයි සිතමු. නමුත් පිට හොඳට ලස්සනට ඔප්නංවලයි තියෙන්නේ. පිට ඔපයට රැවටී ගොස් සෙල්ලම් කළොත් පුපුරනවා. නමුත් පුපුරන කොටස හෙවත් විනාශය ඒ තුළ සඟවලයි තියෙන්නේ. ඇතුළත භයානකයි. පිටින් දාපු ඔපය දැක්කම භය නොහිතෙන නිසයි අතපත ගාන්න යන්නේ. ඇතුළේ බෝම්බය සඟවා තියෙන බව දැක්කම ඒක භයානක දෙයක් බව දකිනවා. එමනිසා සාරත්වය කියා පෙන්වා තියෙන්නේ භයානක දෙයක් බව පෙන්වීමට, ඇතුළත සඟවා ඇති බෝම්බය මතුකර පෙන්විය යුතුයි. මේ වගේ තමයි සංසාර භය දැක්කම අල්ලන්න යන්නේ නෑ, මිදෙනවා.

සංසාර ගින්න :- ලෝකයා හැම විටම සංසාරය සිසිලසක් ලෙස දකිනවා. නමුත් හැම වෙලේම රාග ගිනි, ද්වේෂ ගිනි, මෝහ ගිනි, ජාති ගිනි, ජරා ගිනි, මරණ ගිනි, ශෝක ගිනි, පරිදේව ගිනි, දුක්බ ගිනි, දෝමනස්ස ගිනි, උපායාස ගිනි කියන මේ දුක් ගිනි 11 කින් වටවෙලා කොටුවෙලයි තියෙන්නේ. සාරයි කියා ගත් ලෝකය මේවායින් වටවෙලා තිබුණත් ගින්න හංගා සිසිලසක් ලෙසම පෙන්වනවා. ලෝකයාගේ ස්වභාවය, අවිද්‍යාවේ තෘෂ්ණාවේ නිගමනය ඒකයි. ඉතින් කවදාවත් ගිනි දකින්නේ නෑ. ගිනි නොදැක නිවන්නක් බෑ. නිවන්න ගින්නක් දකින්න ඕන. ගින්නක් දැක්කාම තමයි ගින්නේ ස්වභාවය දකින්නේ. මේ ආකාරයට සංසාර ගමනේදී රාගය, ද්වේෂය, මෝහය ගින්නක් වෙන හැටි එකින් එකට විග්‍රහකර බැලිය යුතුයි.

සංසාර දහය :- හැම වෙලේම අසහනකාරීව වෙහෙසට පත්කරවන කායික, මානසික වශයෙන් විඳගැනීමට අපහසු භාවයට පත්කරන, වේදනාවට පත්කරන අපහසු ස්වභාවය දහ ස්වභාවයයි. ඒක වසාදමා පහසු ස්වභාවයක්ම පෙන්වන්න හදනවා. නමුත් යථාර්ථය නම්, ලෝකය එබඳු අපහසු ස්වභාවයන්ගෙන්ම පිරිලයි තියෙන්නේ. ඒක දහ සහගතයි. සාරයි සාරයි කියා ගන්නේ, දහයෙන් පිරුණු ඒවා බව වැටහෙන්නේ දහය විද්‍යමාන වුණාට පසුවයි. මායාවෙන් වහලා සත්‍යය සැඟවූ විට ආදිනව පේන්නේ නෑ, දහය පේන්නේ නෑ. දහය ආදිනවයයි. අවිද්‍යාවෙන් සාරයි කියා රාගිකව ගත් ප්‍රිය මධුර ස්වභාවය ආස්වාදයි. එනම් අවිද්‍යාවේ

දෘෂ්ඨියෙන් ඔප් නංවා ඇති දේ ආස්වාදයයි. (ඔප් නංවා ඇතිදේ කියා කිව්වාම දර්ශනයෙන් විතරක් නොවෙයි දෘෂ්ඨියෙන් ඔප් නංවා ඇති දේත් අයිති වෙනවා. නමුත් මෙතනදී ලෝක සත්ත්වයාට ආස්වාදය දෙන්නේ අවිද්‍යාවේ දෘෂ්ඨියෙන් ඔප් නංවා ඇති විඤ්ඤණය මිසක් දර්ශනයෙන් ඔප් නංවා ඇති බාහිර ද්‍රව්‍ය වස්තු නොවෙයි, සං.නි (1) 40 පිටුව නසන්ති සුත්‍රය.) ආස්වාදය ආස්වාදය ලෙසත්, ආදිනවය ආදිනවය ලෙසත් දැකිය යුතුයි. එවිට නිස්සරනය නිස්සරනය ලෙස දකිනවා. සසර සැරිසැරීම නිසා ඇතිවූ දුක් කන්දරාවක් ලෝකයේ තියෙනවා. ඒකෙන් නික්මී ගියදාට සැරීමෙන් නික්මෙනවා. රාගය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - රාග නිස්සරනයයි. ද්වේෂය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - ද්වේෂ නිස්සරනයයි. මෝහය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - මෝහ නිස්සරනයයි. එනම් නිවනයයි. අපට අවශ්‍ය වන්නේ ඒ නිස්සරනයයි. නිස්සරනය දකින්නේ මොකකින්ද? අන්න ඒක දැකිය යුතුයි. ලෝකයේ නිස්සරන යන්නෙහි තේරුම නොදැක රාගය, ද්වේෂය, මෝහය නිවෙන නිසා නිස්සරන කියා සැලකුවොත් ඒ අය දකින්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිස්සරන විතරයි. "නිස්සරන" යන්නෙහි නිරුක්තිය දැක්කේ නෑ. යමක සරනව නම් සැරීමෙන් නික්මුණා නම්, නැවතුණා නම් ඒකයි නිස්සරනය. මේ නිස්සරනය අපේ මනසේ ප්‍රඥාවෙන් පහළ විය යුතුයි. ඒක අත්‍යාවශ්‍යයි. මේක දකින්නේ මොකක් නිසාද? ලෝකයේ තියෙන වස්තූන්ගේ ධර්ම ස්වභාවය දැකිය යුතුයි. සරන්න වටිනා දෙයක්, කැමති සේ පවතින දෙයක්, සදාතනික දෙයක් ලෝකයේ නෑ කියා දුටුදාට, එහි විනාශවීමක් තිබෙන බව, හොඳයි කියා හටගත් යම් සම්මතයක් ඇත්නම් එය ගෙවී ගොස් වැනසෙන බව, එහි සරන්න බලාපොරොත්තුද, ආස්වාදයද සිතාගෙන ඇත්නම් ඒ සියල්ල ගෙවී යන බව දැක්කාම සරන්න සුදුසු දෙයක්, ආධාරකයක් නොවෙයි නිස්සරන වස්තුවක් බව වැටහෙනවා. ඒ ටික දැනගත්තාම එහි සරන්න මානසිකත්වයක් පෙර තිබුණ නම් රාගයෙන් ඇලීමෙනුයි, ද්වේෂයෙන් ගැටීමෙනුයි, මෝහයෙන් මුළාවීමෙනුයි එහි සැරිසැරුවේ කියා දැනගන්නවා. එහි සරන්න තිබුණු බලාපොරොත්තු නැතිවී අභ්‍යන්තර නිස්සරනය ඇතිවෙනවා. ඒ නිවනයයි. මේ සඳහා බාහිර ලෝකයේ නිස්සරනයට හේතු දැකිය යුතුයි.

ලෝකයා යම් සම්මතයක් ප්‍රියයි, මනාපයි, යහපතැයි ලෙස සිතා ආටෝපයකින් වහලා වටිනා දෙයක් ලෙස ගොඩනගා ගන්නවා. නමුත් ඒක උදයංගම එකක්, උදාවුණු එකක්. කලින් තිබුණු එකක් නොවෙයි. ඒක ලස්සනට පෙනුනේ පූර්ණ භාවයට පත්වුණු නිසයි. ඒ තමයි අත්ථංගම

අවස්ථාව. උදයංගම සිද්ධ වුනා නම්, නැගිලක් ආව නම්, ඒත් තවම අස්තයට හෙවත් විනාශයට ගියේ නැත්නම් ඒ නැගිලා පූර්ණ වුනු අවස්ථාවයි. මෙහිදී සූර්යා උපමාව ලෙස අරගෙන උදයංගම, අත්ථංගම, අස්තගම කියන අවස්ථා පැහැදිලි කරගනිමු. සූර්යා උදාවන අවස්ථාව තමයි උදය කියන්නේ. අත්ථ කියන්නේ පැවැත්මයි. අස්ත කියන්නේ ගෙවීමයි.

උදයන්ගම කියන්නේ අරුණෝදය හෙවත් තවම උදා වුනේ නෑ කියන එකයි. උදයංගම කියන්නේ උදාවුනා, සූර්යා පෙනෙන්න පටන් ගත්තා කියන එකයි. අත්ථන්ගම කියන්නේ තවම සූර්යා මුදුන්වුනේනෑ, දවල් 12 වුනේ නෑ කියන එකයි. අත්ථංගම කියන්නේ සූර්යා මුදුන්වුනා කියන එකයි. අස්තන්ගම කියන්නේ සූර්යා තවම බැස්සේනෑ, අවසානයට ගියේ නෑ, නමුත් අවසානයට යමින් පවතිනවා කියන එකයි. අස්තංගම කියන්නේ සූර්යා බැසයාම පූර්ණ වෙමින් පවතිනවා කියන එකයි. අස්තගම කියන්නේ සූර්යා බැස්සා, ගෙවුනා කියන එකයි

- උදය+අත්ගම- උදයන්ගම :- තවම උදාවුනේ නෑ. නමුත් උදාවේගෙන එනවා. උදා :- පාන්දර 5.30 ට පමණ, අරුණෝදය.
- උදය+අංගම- උදයංගම :- උදාවුනා. උදා :- සූර්යා පෙනෙන්න පටන් ගත්තා.
- අත්ථ+අත්ගම- අත්ථන්ගම :- තවම පූර්ණ වුනේ නෑ.නමුත් පූර්ණවේගෙන එනවා. උදා :- දහවල් 11.00ට පමණ.
- අත්ථ+අංගම- අත්ථංගම :- සූර්යා මුදුන් වුනා, පූර්ණත්වයට පත්වුනා. ඇති සේ පවතින කාලය. නමුත් තවම වැනසුනේ නෑ. උදා :- මධ්‍යහන 12.00
- අස්ත+අත්ගම - අස්තන්ගම :- තවම අවසානයට ගියේ නෑ, විනාශයට ගියේ නෑ, නමුත් අවසානයට යමින් පවතිනවා. උදා :- පස්වරු 3.00ට 4.00ට පමණ.
- අස්ත+අංගම - අස්තංගම :- අවසානයට යෑම පූර්ණ වන අවස්ථාව. උදා :-පස්වරු 6.00ට පමණ.
- අස්තගම :- අවසානයට ගියා, වැනසුනා, ගෙවුනා හෙවත් ක්‍රියාවලිය අවසන් වුනා. උදා :- සූර්යා බැස ගියාට පසු මොහොත. පස්වරු 6.00න් පසු

දැන් මේ කාරණය උපමාව ලෙස අරගෙන මනුෂ්‍ය කයක ක්‍රියාවලිය විග්‍රහකර බලමු. උදා :- මව් කුසේ කලල අවස්ථාවේ සිට මව් කුසින් බිහිවන තෙක් උදයන්ගම අවස්ථාවයි. ළමයා උපන්නා කියන්නේ උදයංගම අවස්ථාවයි. ඒත් තවම තරුණ බවට පත්වුනේ නෑ. කුඩා කළ පටන් අවුරුදු 24 පමණ වන තෙක් වැඩෙනවා. ඒ අත්ථන්ගම අවස්ථාවයි. වැඩිවිච විගස මැරෙන්නේ නෑ, පවතින කාලයක් එනවා. සදාතනිකව පවතිනවා කියන එක නොවෙයි. විපරිණාමය මොහොතක් පාසා තියෙනවා. අවුරුදු 24 පමණ කියන්නේ වැඩි පූර්ණවූ අවස්ථාවයි, තරුණ කාලයයි. මේ අත්ථංගම අවස්ථාවයි. මේ කාලය තමයි ඇති සේ පවතින්නේ. ඒත් තවම අස්තයට (විනාශයට) ගියේ නෑ. හැබැයි පූර්ණවෙලත් ඉවරයි. මීට වඩා ලොකුමහත් වෙන්නෙත් නෑ. මෝරන එක පමණයි ඉන්පසු වෙන්නේ. තුරුණුවිය හා මැදිවිය අතර කාලයක් තියෙනවා. ආස්වාද කාලය මෙතනදී එනවා. ආස්වාදයට වැඩිපුර පෙලඹෙන්නේ මේ අවස්ථාවේදීයි. ආස්වාදය ආස්වාද මට්ටමට දකිනවා. මෙන්න මේකයි මේ ආස්වාදය කියන්නේ තාවකාලිකව අතරමග හටගත් ගලායන දෙයක, විනාශ වන දෙයක අතරමග එක්තරා අවස්ථාවක පෙනෙන ස්වභාවයයි. තරුණ වියත්, මැදිවියත් පසුකර මහලුවීමයි ඊළඟට සිද්ධ වෙන්නේ. විනාශය කරා යමින් පවතින අවස්ථාව තමයි අස්තන්ගම කියන්නේ. ඉන්පසු ආදිනවය එනවා. මහලු වෙලා මරණාසන්න මොහොත එලඹෙනවා. මේතමයි අස්තංගම අවස්ථාව. ආදිනවය ආවාට පසු ඒක එතනින් නවතින්නේ නෑ. එතැන් පසු මනුෂ්‍ය සම්මතයේ සරන්න බෑ. එනම් මනුෂ්‍ය සැරීම එතැනින් ඉවරයි, මළා. ඒ තමයි අස්තගම අවස්ථාව. ඒ, මනුෂ්‍යයාගේ කායික නිස්සරනයයි, කෙළවර වීමයි. ආදිනවයෙන් පසු සරන්න බෑ. මේක දැක්කට පසු, උඩ පැන පැන ලොකුවට සන්තෝෂ වෙලා හිටියට අන්තිමට අනේ මෙහෙම ආදිනව තත්ත්වයට පත්වෙලා වැනසුනා නේද, කෙළවර වුනා නේද කියා වැටහෙනවා. එහෙනම් මට ඒ මනුෂ්‍ය ස්වභාවයේ සරන්න වටින්නේ නෑ නේද කියා මනුෂ්‍යයා කෙරෙහි සරන්න යම් ඡන්දරාගයක් තිබුණ නම් ඒ ඡන්දරාගයේ සැරීම නිමාවුනා, නිස්සරනය වුනා. ඒක අභ්‍යන්තර නිස්සරනයක්. බාහිර නිස්සරනය දැක්කමයි ආධ්‍යාත්මිකව අභ්‍යන්තර නිස්සරනය දකින්නේ. ඡන්දරාගය නිස්සරනයට හේතුවුනේ සැරීමේ ක්‍රියාවලියේ අසාරත්වය දැකීමයි.

උදයංගම (සමුදය), අත්ථංගම (පැවැත්ම), ආස්වාද, ආදිනව, නිස්සරනය මේවා තතු සේ දැකිය යුතුයි. (සං.නි(4) 478 පිටුව- අස්සාස සුත්‍රය හා පරමස්සාස සුත්‍රය) එවිට අභ්‍යන්තර නිස්සරනය දකිනවා. සදාතනික

වස්තුවක් ලෝකයේ තිබුනේ නෑ. මේවා හේතුවල ලෙස උදාවූ වස්තුවයි. මෙසේ හේතුවල දහම දකිනවා. මේ පැවැත්ම ඇත්තේ එබඳු උදාවූ දේවල් තුළයි. ඝෂණයකින් පහළවුනු සදාතනික වස්තුවක් නොවෙයි මේ පැවැත්ම ලෙස පේන්නේ. ඒක මූලාවක්. මෙහෙම උදාවෙලයි මේ පැවැත්ම පෙන්නුම් කරන්නේ. ඒ සම්මතය දැන් ගොඩනැගිලා ඉවරයි. දැන් තියෙන්නේ සම්මතය තුළ පැවැත්මෙන් විපරිණාමය, විනාශය කරා ගෙනියන අවස්ථාවයි. මේ අතරදී ආස්වාද අවස්ථාව එනවා.

හද්දේකරන්න සුනු දේශනාවේ (මජ්. නි (3) 398-431 පිටු) පෙන්වා ඇති පරිදි ශුද්ධ විදර්ශනාව හෙවත් රාගඝෂය කිරීමට හේතුවන උපරිම විදර්ශනාව වැඩෙන්නේ ගෙවී ගිය අතීතය ගෙවී ගිය බව දැකීමෙනුත්, මතු අනාගතය තවම පැමිණ නැති බව දැකීමෙනුත් හා ක්‍රියාත්මක වන වර්තමානයේ විදර්ශනා කිරීමත් තුළින්. මෙහිදී වර්තමාන මොහොතක ස්වභාවය දැකිය යුතුයි. උදයන්ගම - නැගෙන අවස්ථාව. නැගෙන අවස්ථාවේ වර්තමානය නැගෙන අවස්ථාව දකින එකයි. අත්ථංගම - නැගිලා පූර්ණ වුණා. ඉන්පසු මෙතෙහි කරන්නේ ආස්වාද අවස්ථාවයි. උදයංගම - අස්තංගම, හටගත්තා - විනාශ වුනා කියලා අද තෝරන විදියට ගත්තොත් ආස්වාද/ආදිනව බලන්නේ මොකකද? විනාශවුනා නම් ඒක ගෙවිලා ඉවරයිනේ! ගෙවුනු දෙය අතීතයි. එතකොට ආස්වාද බලන්න වෙන්නේ මතක් කරගෙනයි. වැනසුනාට පස්සේ ආස්වාද/ආදිනව බලන්න බෑ. වැනසීමට පෙරයි ආස්වාද/ආදිනව දෙක එන්නේ. ඉන්පසුවයි වැනසෙන්නේ. අතීතයේ විදර්ශනා කරන විට බැලීමට ආස්වාදයක් නෑ. ගෙවිලා ඉවරවුන නිසා අතීතයි. අතීතයේ විදර්ශනා කර නිවන් දකින්න බෑ කිව්වේ මේ නිසයි. වර්තමානයේ මොහොතක විදර්ශනා කළ යුතුයි. ආස්වාද/ආදිනව විද්‍යමාන වන වර්තමාන අවස්ථාව දැකිය යුතුයි.

යම් සම්මතයක් ගොඩනැගිලා, ඒ සම්මතයේ විපරිණාම පැවැත්ම යන අතරතුර තමයි තරුණ අවස්ථාවේ ආස්වාද අවස්ථාව එන්නේ. ඒක වැහැරෙන විට තමයි වර්තමානයේ වැහැරීම දකින්නේ. දැන් ආදිනව අවස්ථාව. වර්තමාන විදර්ශනාවේ එහි වැනසීම දකිනවා. අන්තිමට නිස්සරන අවස්ථාවයි. දැන් ඒ තත්ත්වයේ සරන්න බෑ. ඒ සම්මතය ඉවරයි. ඒකයි ඒ තත්ත්වය ඉක්මවා ගියේ. ඉන්පසු වැනසෙනවා. වැනසීම දකිනවා. මේක දැක්කේ වර්තමානයේ නේද? ඒ ඒ අවස්ථාවේ විදර්ශනා කරන්න කිව නම් ඒ ඒ අවස්ථාවේ විද්‍යමාන මොහොතකයි විදර්ශනා කළ යුත්තේ. එමනිසා උදාවෙන වෙලාවට ආස්වාදයක් නෑ, වැනසීමක් නෑ, ආදිනවයක්

නෑ, මේ එකක්වත් නෑ. උදයංගම වෙලාවට උදයංගම දකිනවා. අත්ථංගම වෙලාවට අත්ථංගම දකිනවා වර්තමානයේ. ආස්වාද වෙලාවට ආස්වාද දෙන හැටි දකිනවා. ආදිනව වෙලාවේදී ආදිනව දකිනවා. කොණ්ඩේ පාට කරලා, හම පාට කරලා හංගලා බෑ. අවසානයේ හිතේ නිස්සරනයට හිත කියලා සරන්න වටිනා දෙයක් නෑ කියලා දකිනවා. වර්තමාන සිද්ධි අරමුණු දකලයි ඒ අරමුණේ ස්වභාවය වටහා ගන්නේ. අරමුණේ ස්වභාවය වටහා ගත් විටයි ඒ අනුව ඥානය පහළ වන්නේ.

උදාවීම දකලා ඥානය පහළ වූ විට, මේ ලෝකයේ සදාතනික වස්තූන් නැති බවත්, මේවා හේතුඵල දහම අනුව උදාවූ දේවල් බවත් දකිනවා. හේතුවට අනුව ඵලයක් ගොඩනැගෙන හැටිනේ මේ දකින්නේ, ගොඩනැගි නැගී එන හැටිනේ. ඉතින් පවතින්නේ මොනවාද? එසේ ගොඩනැගිලා විද්‍යමාන වන දෙයක් නේ පවතින්නේ. සදාතනික පැවැත්මක් නොවෙයි. ගෙවී ගෙවී යන එකක්.. විපරිණාමයි. කැමති සේ පවතින්නේ නැතිව මොහොතක් පාසා වෙනස් වෙනවනේ. එතකොට මේ හොදට, තරුණව, හැඩවැඩව පේන්නේ මොකක්ද? තවම අස්තයට ගියේ නෑ. උදාවුනා විතරයි. එනම් උදාවීමේ වර්තමානයයි. මෙන්න වර්තමානයේ විදර්ශනා කරන්න අවස්ථාව. අල්ලන්න දෙයක් තියේද? නෑ, බලා ඉදිද්දී ගෙවිල යනවා. මේක විපරිණාමයිනේ. ඉන්පසු එන ආස්වාද දෙන අවස්ථාවට තමයි ලෝක සත්ත්වයා ඇලුම් කරන්නේ. ඒක තමයි හැම වෙලේම ඔප් නංවන්න හදන්නේ. නාකි වෙලත් කොණ්ඩේ කළු කරන්නේ ආස්වාද අවස්ථාව පවත්ව ගන්නයි. නමුත් දැන් ආදිනව අවස්ථාවට ඇවිල්ලයි තියෙන්නේ. හැබැයි ඒක හංගනවා. ස්වභාවය සඟවලා, ආදිනවය සඟවලා ආස්වාදය ඇති හැටියට පෙන්නන්න හදන අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා දෙකෙහි ලක්ෂණ තමයි මේ.

නමුත් ආදිනවය ආදිනවය ලෙස දකිය යුතුයි. මේ කෙස්, ලොම් පැහිල හැලිල යනවා. දත් වැටිල යනවා. නියපොතු ගැලවී යනවා. හම රැළි වැටෙනවා. හංකඩ රැළි වැටෙනවා. මහලු වෙනවා. මේ කයේ ආදිනව අවස්ථාවයි. රූපයේ ආදිනවත් මේ ලෙස දකිය යුතුයි. මෙසේ ලෝකයේම ආදිනව දකින්න පුළුවන්. ආදිනව අවස්ථාවේදී ආදිනව දකින විට දන්නවා මේ ආදිනව දෙන්නේ මොකක්ද කියා. මේ ලස්සනට තිබුණු දෙයෙහි ඊළඟ අවස්ථාවයි. හැඩ වැඩ දුන්නා, ආස්වාද පස්සේ ගියා, ඒකට හම්බවෙව්ව ඊළඟ අවස්ථාවයි මේ. දැන් මොකද වෙන්නේ ඒ අවස්ථාවේත් ඉන්න බැරිවුනාම මැරිල යනවා. ඉතින් රූප කයෙන් සැරිසරන්න බෑ.

සැරීමේ ක්‍රියාවලිය ඉවරයි. මේ ක්‍රියාවලිය දැක්කම ඡන්දරාගය තුළ මෙතෙක් සැරිසැරුවද ඒකත් ඉවරයි. මෙන්ම අපට අවශ්‍ය වන හිතේ නිස්සරනය. හැබැයි හිතේ නිස්සරනය දකින්න බාහිර ලෝකයේ උදාහරණ, උපමාවල් සංසන්දනය කර බලන්න අවශ්‍යයි. මොකද ඡන්දරාගයෙන් බැඳිල තිබුණේ බාහිර ලෝකයේ තිබුණු වස්තු රූපවලට කැමැත්තෙන් නිසා. එනම් අධ්‍යාත්මිකවත්, බාහිරවත් මේ ලෝකයට තිබෙන කැමැත්තයි. හිත නිස්සරනයට පත්වුනාම මේ දෙකම අතහැරිල යනවා. ඉතින් මේ කාරණා ටික මේ ක්‍රමයට ආවොත් තමයි දහ ගිනි ඔක්කොම නැතිවෙලා යන්නේ.

සංසාර ශෝකය :- ඉතින් මේ ශෝක කරන්නේ මොකටද? මේ කියන ධර්මතාවය හා ආදිතවය දකින්නේ නැතිව ඉන්න පුද්ගලයා ඒක සඟවලා, ඔප් නංවලා ඉන්න හදන්නේ ආස්වාදය පමණක් බලාපොරොත්තුවෙන්නම්, මොනවා ඔප් නංවන්න හැදුවත් ධර්මතාවය ක්‍රියාත්මක වෙලා දඩස්ගාලා බිඳිල ගියාම “අනේ අපොයි වෙච්ච දෙයක්” කියා ශෝක කරනවා. ඉතින් සඟවගෙන හිටියට වැඩක් නෑ. අර තිබුණු සුවය හෙවත් සුවයි සුවයි කියා හිතත් හිටිය දේ ක්‍ෂය වෙලා ගියා. සුවය ක්‍ෂය වීම නිසා ශෝක වෙනවා.

සංසාර රාගය :- සැරිසැරීම අග්‍ර කිරීමයි රාග කියන්නේ. ප්‍රියයි, මධුරයි, මනාපයි, යහපතැයි කියල හිතන විට තමයි ඒතුළ තව තවත් සැරිසරන්න ඕන කියන අදහස එන්නේ. එතකොට ඒක අග්‍ර කරගන්න ගිහින් රාග වෙනවා. සාරයි, හොඳයි කියලා එසේ සැරිසරන්න බලාපොරොත්තුවක් ඇති කරගත්තොත් ඒක අවිද්‍යාවෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් ගත්ත නිගමනයක් නිසා ඇත්ත නොවෙයි, හරය නොවෙයි, මුළාවක්මයි. සැරිසැරීමට ඇති වස්තුව හොඳයි, ප්‍රියයි, මධුරයි, මනාපයි, මට ඒක ඇසුරු කරන්න ඕන, ඒකෙ ඉන්න ඕන, ඒක ආස්වාද කරන්න ඕන, ඒ තුළ ක්‍රියාත්මක වෙන්න ඕන කියලා අදහසක් එනව නම් ඒ අවිද්‍යාවේ, තෘෂ්ණාවේ මුළා අදහසයි. මේ අදහස ආවම මොකද කරන්නේ? ඒක හරි වටිනා දෙයක් යැයි සිතා රැවටීමෙන් ඒකම අග්‍ර කරගෙන සැරිසරනවා. නමුත් එසේ රැවටුණු බව දැනගන්නාම රාගයෙන් මිදෙනවා. ඒක අග්‍ර කරන්න යන්නේ නෑ. සැරිසැරීම හොඳයි කියා නිගමනය කරන්නේ නෑ. අතහැරීම හැර, මිදීම හැර, නොඇල්ම හැර, නිවීම හැර මට ආස්වාදයේ සැරිසරා ඇති වැඩක් නෑ, පිහිටක් නෑ කියා දැනගන්නවා. අන්න එවිට රාගයෙන් මිදෙනවා.

සංසාර බැම්ම :- “සං” කියන එකතුව සාරත්වයෙන් අරගෙන ඒක බැම්මක් කරගන්නවා. මොකද අවිද්‍යාව, තෘෂ්ණාව නිසා ලෝකය මහා

වටිනා දෙයක් ලෙස නිගමනය කරගෙන ඒකෙම හිරවෙලයි ඉන්නේ. ගැලවීලා යන්න බෑ. නික්ම යන්න බෑ. අන්න බැම්මක් වුනා. ආස්වාදයෙන් බැඳීලා. යළි යළිත් ඒවගේ දෙයක් ගොඩනගාගෙන එහිම බැඳෙනවා. ආස්වාදයේ බැඳී සිටින තාක් කල් බැම්මකට අහුවෙලා. බැම්ම කඩා ගන්න බෑ. එතනින් සසර ගමන නික්ම යන්න බෑ. මේ තමයි සංසාර බැම්ම.

සංසාර සයුර :- රාගයෙන් තමයි කාම සයුරේ පිහිනන්නේ. කාමය සයුරක් හා සමානයි කිව්වේ ඒකයි. ඉතින් ඒක අරගෙන ඒකෙ පිහින පිහින ඉන්නකොට සංසාර සයුරයි. හැම වෙලේම සත්ත්වයෝ සසර ගමනක පිහිනනවා. කාමය ජලයට උපමා කරනවා. කාම ආසාවන් පසුපස පිහින පිහිනා යන නිසයි ජලයේ පිහිනනවා කිව්වේ. හරියට සයුරේ ඉන්න මාළු වගෙයි. එකිනෙකා පසුපස ගොස් කා කොටා ගන්නා ගති ලක්ෂණ, එකෙක් පරාජය කරලා ඇදල දාලා කාමාස්වාදය ලබාගන්න බලාපොරොත්තුව ඒ එකිනෙකාගේ තියෙනවා. මෙසේ එකෙක් අනෙකා කා දමා ජීවත් වෙනවා. බලවත් එකා පොඩි එකා කාලයි ජීවත් වෙන්නේ. සයුරේ ඉන්න උන්ගෙ හැටි. කාම සයුරේ පිහින පිහින ඉන්න ගති ලක්ෂණය සාගරයට උපමා කලා. කොච්චරවත් පිහිනන එකමයි වැඩේ. ඉතින් කාමය කියන එක මහ විනාශයක්, සාගරයක් වගෙයි. සාගරයේ ස්වභාවයයි, කාමයේ ස්වභාවයයි මේ විදියට දැකිය යුතුයි.

සංසාර කතර :- හැම වෙලේම දහය පැමිණීම කතරක ස්වභාවයයි. පිච්චෙනවා. ඒතමයි ද්වේෂයේ හැටි. ද්වේෂය ඇසුරු කරන තාක් කල් දූවි දූවි, තැවි තැවි, පිච්චි පිච්චි කර්කෂව ගමන් කරනවා. හරියට කාන්තාරයේ ගමන් කරනවා වගෙයි. ඉතින් සංසාරය, සාරයි කියා ගත්තාම කාන්තාරයක් වගේ තැනකටයි යන්නේ. දූවෙන, තැවෙන, පිච්චෙන, කර්කෂ ස්වභාවයට පත්වෙන දෙයක් තමයි සසර පැවැත්ම, සසර ගින්න. ද්වේෂය කතරට උපමා කලා. (ක+තර- ක්ෂයවීම/ විනාශය තර කරන්නේ කතරයි).

සංසාර අඳුර :- මෝහය අඳුරක්. ඇත්ත ජේත්තෙන නෑ. අඳුරට උපමා කලා. බැලුවට ජේත්තෙන නෑ. ආලෝකයක් නෑ. අවිජ්ජාන්ධකාරය, මෝහාන්ධකාරය, අඳුර නිසා ආලෝකය ජේත්තෙන නෑ. මෝහය අන්ධකාරයක් නිසා “සංසාර අඳුරෙන් මිදෙන්නවා” කියනවා.

ඉතින් මේ බැඳීමවලින් නික්මුණුදාට මේ සියලු ගිනිවලින් නික්මුණා වෙනවා. ඒක පරම සුවයි. විදින සුවයක් නොවෙයි. ලෝකික සුඛයෙන් එතෙරයි. සුඛයෙන් එතෙර සුවය අවේදයිතයි. ලෝක සුවයේදී සුඛ වේදනාව විදින එකක්. එතැන වේදනා වෛතසිකය සහිතයි. වේදනා වෛතසිකයෙන්

කරන්නේ පැවැත්ම සඳහා වින්දනය කිරීමයි. නමුත් ශාසනික සැප කියන්නේ ලෝකයා විදින සැප නොවෙයි. ඒ කියන්නා වූ ලෞකික සුඛ වේදනාවෙන් එතෙරවීම සුඛිතතරයි. විදින සුවය සාරයි කියා ගන්න ගියොත් වෙන්වේ දුකට කොටුවීමක්. මායාවකටයි මෙසේ රැවටී සුවයි කියා හිතාගෙන ගියේ. එනිසයි ආස්වාද පස්සේ ගමන් කළේ. යථාර්ථය දැක්කාම වේදනාව ලෙස, වෛතසිකයක් හා විදින සුවයෙන් ඉවත්වෙනවා. යම් තැනක දුක නිරෝධ වූණාද, දුක නිරෝධයෙන් ලබන්නා වූ නිදහසට කියනවා සුඛිතතර කියා. දුක ඇති තැන දහයක් ඇති නිසා දුක නැති තැන ඒ දහය නෑ. අන්න ඒ තමයි නිවන් සුවය. නිවන් සුවය කියන්නේ විදින වෛතසික සුවයක් නොවෙයි අත්හැරීමෙන් ලබන නිදහස් සුවයයි. ඒක ලබන තාක් නිදහසක්, සුවයක් නෑ. බැඳීමෙන් නික්මීමෙන් ලබන්නාවූ නිදහස් සුවයටයි, “නිබ්බාන පරම සුඛයෙන් සුඛිතතර වෙන්නා” කිව්වේ.

ආර්ය මෙමත්‍රී භාවනාවේදී දිශාව යොදාගන්නා තවත් ක්‍රමයක් තියෙනවා. ඒ ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමයයි. මෙහිදී නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානයට අනුව මතුවන පද නිරුක්ති මගින් දිශාවන් අර්ථ දැක්වෙනවා. ඒ මෙසේයි.

පෙරදිග :- දැන් ඉහත විස්තර කළ සංසාර දුක, සංසාර රෝගය.... ආදී ධර්මය තුළින් අනිච්ඡ, දුක්ඛ හා අනත්ථ යන මේ ලෝකයේ ස්වභාවය කියන ධර්මය දැනගෙන, ඒ සියලු ලෝක පිළිබඳව යථා ස්වභාවය දැක්කාම ඒ පුද්ගලයාට ප්‍රඥාව පහළ වෙනවා. අවිද්‍යාව දුරුවී විද්‍යාව පහළ වෙනවා. විද්‍යාව ආලෝකයක්, සුර්යාට උපමාවක්. සුර්යා නැගෙන නිසා නැගෙනහිරට උපමාව යොදා ගන්නවා. ප්‍රඥාව නැගෙන දිසාව තමයි මෙතනින් පෙන්වන්නේ. පූර්ව භාග නුවණ පළමුව පහළවේ, මගනැණ පසුව පහළවේ. මගනැණ පහළ වීමට පළමුවම ප්‍රඥාව අනුකූලව නැගී නැගී ආ යුතුයි. ධර්මය ඇසුරු කරගෙන යම් අයෙකුට ප්‍රඥාව නැගුණා නම් නැගෙනහිර සත්ත්වයෙක් වෙනවා. සමායක්ත්ව නියාමය හෙවත් නිවනම එල්ල කරලා සුවය දැක දැක කෙලින්ම මාර්ගයට බැස්සට පසුවයි මේ කියන පෙරදිග එන්නේ. නිවන සුඛ වශයෙන් දැකින්නේ සමායක්ත්ව (“සං” යන එකතුවෙන් මිදීමේ න්‍යාය) නියාමයට පත්වූ විටයි. එනම් මුලින්ම ලෝකය අනිච්ඡ, දුක්ඛ හා අනත්ථ වශයෙන් දැක අත්හැරීම, මිදීම, නොඇල්ම නිවනයි කියා නිවන සුඛ වශයෙන් නියම ලෙස දැකිනවා. සමායක්ත්ව නියාමයට පත්වූ පුද්ගලයා තමයි ඉන්පසු මගඵල ලබන්නේ. එනම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මගට බැහැලා පූර්ණ වෙන අයයි. එහෙත්ම යම් සත්ත්වයෙක් ධර්මය තුළින් ප්‍රඥාව වර්ධනය කර ගන්නා නම්, ලොව කොතැනක සිටියත් ඒ පෙරදිග

වසන සත්ත්වයෙක්. නමුත් ඉහත විස්තර කළ ලෝක ධර්ම ස්වභාවය නොදැක්කා නම් ප්‍රඥාව වර්ධනය වෙන්නේ නැ. එමනිසා උඩ, යට, වට කොහේ සිටියත් ප්‍රඥාව වර්ධනය කරගත් යම් සත්ත්ව කොටසක් ඒ ධර්ම මාර්ගය අනුගමනය කරමින් යයි නම් ඒ පෙර දිග වසන සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. නමුත් දුගතිගත සත්ත්වයන්ට පෙරදිග යොදන්න බෑ. හේතුව ඒ අයගේ අත්බැව් ඇත්තේ ප්‍රඥාව වර්ධනය කළ හැකි තැනක නොවෙයි, අභව්‍ය ස්ථානයක නිසයි.

පෙර අනුදිග :- ඉහත මගට අනුකූලව පෙරදිග වසන සත්ත්වයන් අනුව යමින් කටයුතු කරන උදවියයි. එනම් පූර්ව භාග නුවණට අවශ්‍ය කටයුතු කරන උදවියයි. ප්‍රඥාව නැගීමට හා බණ ඇසීමට අවශ්‍ය කරන කටයුතුවලට නැඹුරුවීමයි මෙහිදී සිද්ධ වන්නේ. අනුලෝම ශාන්තියට පත්වෙලා ඉන්නවා කියන්නේ අනුලෝම වුනා, අනුකූල වුනා කියන එකයි. එනම් ලෝකය අනිච්ඡ, දුක්ඛ හා අනත්ථ වශයෙන් අවබෝධ වීමයි. ඉහත පෙන්වූ පරිදි ආර්ය අෂ්ටාංගික මගට අනුලෝම වෙන්න මග වඩන උදවිය පෙර අනුදිගයි. පංචස්කන්ධය දුක්ඛස්කන්ධයක් සේ (අනිච්ඡ, දුක්ඛ හා අනත්ථ) දකින්නේ අනුලෝම ඤාන්තියට පත්වූ විටයි. ඒ පෙර අනුදිග වසන සත්ත්වයෝයි. එනම් පළමුවම පංචස්කන්ධය (ලෝකය/ද්වාදසායනන) දුකයි කියා දකිය යුතුයි. පංචඋපාදානස්කන්ධයේ බැඳිල ඉන්න කෙනෙක් ඒක දුකයි කියා දකින්නේ නැ. නිවරණ යටපත් වූ මොහොතක (එනම් සමථය ඇති මොහොතක) පංචස්කන්ධයේ ස්වභාවය දක්කොත් තමයි සත්‍යය දකින්නේ. ලෝකය අසාරයි කියල දකලා ආර්ය ධර්මය කරා යන අය නිවනට ආසන්න වෙනවා, අනුලෝම වෙනවා. එනම් ආසන්නව වැටහෙනවා. තවම නිවනේ පිහිටන මට්ටමට ආවේ නැ. නමුත් නිවනට ඉතාම ළංවුනා කියන එකයි. ඒ පෙර අනුදිගයි. එනම් යම් සත්ත්වයෙක් ධර්මය තුලින් ප්‍රඥාව වර්ධනය කරයි නම් ඊට නැඹුරුවන කාලය පෙර අනුදිග වසන සත්ත්වයෙක්. එම නිසා මේ කියන ධර්මාවබෝධය ලබා ප්‍රඥාව වර්ධනය කරමින් ඉන්නා සත්ත්ව කොටසක් ලොව කොතැනක සිටියත් ඔවුන් පෙරඅනුදිග වසන සත්ත්වයෝ වෙනවා. එහෙනම් අනුලෝම ශාන්තියයි, සමයක්ත්ව නියාමයයි කියන මේ දෙක තමයි පිලිවෙලින් පෙර අනුදිග හා පෙර දිග කියන මුල් අවස්ථාව.

දකුණු දිග :- ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය කුණක් බව මූලිකව තේරුම් ගෙන එනම්, ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය යන මේවා දෝෂ සහිතයි කියා, ඒවා පහ කළ යුතුයි, ශුද්ධ කළ යුතුයි, ඉවත් කළ යුතුයි කියා විදර්ශනාවට

පෙර මුලින්ම බණ අසා තේරුම් ගෙන නිගමනය කර ඒ සඳහා කටයුතු කරයි නම්, යම් සිල් ගුණයක් තුළ කටයුතු කරමින් යයි නම් ඒ අය කුණු දමන, කුණු ඉවත් කරන උදවියයි. එමනිසා කුණු දමන පැත්තට වැඩ කරන සත්ත්ව කොටසක් ලොව කොතැනක සිටියත් දකුණු දිග වසන සත්ත්වයෝ වෙනවා.

දකුණු අනුදිග :- ඉහත කුණු පහ කළ යුතුයි කියලා ඒ සඳහා නැඹුරුවීගෙන එන, එයට අවශ්‍ය කරන පසුතලය හදාගෙන තවම ලෑස්තිවෙත උදවියයි. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ කියන මේවා කුණු බව දැනගෙන අප විසින් මේවා අත්හැරිය යුතු බව අදහස් කරලා ඒ සඳහා නැඹුරුවී ගෙන එන සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. මේ දකුණු අනුදිගයි.

පසුදිග :- ලෝභයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ඉවත් වෙන්න කිව්වට කැමති නෑ. ඒ සඳහා වන වැඩ පිළිවෙලෙන් පසු බසිනවා. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහවල බැහැරගෙන ඒකම වැලඳගෙන ඉන්නවා. පාපයට නැඹුරු වෙමින් පාප සංඛාර ගොඩනගමින් සිටින මේ අය ඉහත ආකාරයට කුණු ඉවත් කරන්න කැමති නෑ. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ වැලඳගත්ත උදවිය පහළට වැටුණු උදවියයි. මොවුන්ට නැගිටින්න බෑ. නැගීමක් නෑ. දහම් මගට නැඹුරු වෙන්න මග පාදා දුන්නත් පසු බසින අයයි. මේ තමයි පසුදිග.

පසු අනුදිග :- ලෝභයට, ද්වේෂයට, මෝහයට පැත්ත අල්ලන, ඒ පැත්තට හවුල්වන, වාසිකම් කියන පිරිසක් ඇත්නම් මොන දෙසක සිටියත් ඒ අය පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ වෙනවා.

උතුරු දිග :- ධ්‍යාන, මගඵල ආදී උත්තරීතර ගුණ වැඩු උදවියයි. එනම් යම්කිසි ලැබූ ඵලයක් තමයි මේ දිසාවෙන් පෙන්නන්නේ. උතුරු දිග කියන්නේ උත්තරීතරත්වයට පත්වෙනවා කියන එකයි. සෝවාන්, සකෘදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් ඵල කියන්නේ උත්තරීතර හෙවත් උත්තරීත්වයෙන් එතෙර ඵලයි, උතුරු ඵලයි. ඒ වගේම ආර්ය වූ ධ්‍යානයක් ඇත්නම් ඒකත් උත්තරීතර ඵලයක්. මග නැණ පසුව පහළවේ කිව්වේ මේකයි. මේ අතරේ මනුෂ්‍ය සංඛාර ඉක්මවා නැති උදවිය තවදුරටත් මනුෂ්‍ය ලෝකයේ සැරිසැරිය හැකියි. මේ පැත්තට ඇත්තේ උතුම් ගුණයි. එබඳු යහපත් ගුණ පිහිටි අය මොන දෙසක සිටියත් උතුරු දිග වසන සත්ත්වයෝ වෙනවා. ඒවගේම ලෞකිකවූ ධ්‍යාන අභිඤ්ඤා ඇත්නම් ඒවා උතුරු මිනිස් දම් වුවත් උත්තරීතර ඵල නොවෙයි. එනම් උත්තරීත්වයෙන් එතෙරවී නෑ. නමුත් උතුරු මනුෂ්‍ය ධර්මවලට අයිතිවන නිසා ඒ අයත් උතුරු දිගට අයත් වෙනවා.

මෙහිදී දැනගතයුතු තවත් වැදගත් කරුණක් නම් බුදු, පසේබුදු, මහරහත් කියන උත්තරීතර ඵල ලැබූ උත්තමයන් වහන්සේලාට නිවන් ලැබේවා යනුවෙන් මෙන් වැඩිමක් නොකරන බවයි. ඒ උත්තමයන්සේලා නිවන පූර්ණ කර ඇති නිසයි. නමුත් මෙත්තා සහගත කාය කර්ම, වචී කර්ම, මනෝ කර්මවලින් කරන්නා වූ ඇප උපස්ථාන උත්තමයන්සේලාට කරන මෙන් වැඩිමට අයිතිවෙනවා. ඒ උත්තමයන්සේලාටත් විපාකස්කන්ධය නිසා ඇතිවන දුක් කරදරවලින් නිදහස් වීමට පහසුව සැලසීම සඳහායි.

උතුරු අනුදිග :- උත්තරීතර ගුණවලට/උතුරු මිනිස් දම්වලට අනුකූල වෙලා, අනුලෝමව කටයුතු කරන උදවියයි. ඉහත ආකාරයට ලැබූ යම්කිසි උත්තරීතර ඵලයක පටන් ඉදිරියට ඇති ඉතිරි උත්තරීතර ඵලයන් ලබාගැනීමට කටයුතු කරන, එතැනට නැඹුරුවෙන උදවියයි. උදාහරන විදියට සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් මාර්ග අනුගාමිකයන් උතුරු අනුදිගයි. එනම් උත්තරීතර ඵලයන්ට පත්වීමට වඩන සියලුම මාර්ග උතුරු අනුදිගයි. එක පැත්තකින් සෝවාන් ඵලය ලැබූ පුද්ගලයා ඉන්නේ උතුරු දිගයි. සකාදගාමී මග වඩන පුද්ගලයා ඉන්නේ උතුරු අනු දිගයි. සකාදගාමී ඵලය ලැබූ පසු නැවතත් උතුරු දිගයි. උත්තරීතර ඵලයන්ට ඇතුළුවන්න අනුකූලව කටයුතු කරන සත්ත්වයන්, මොන දෙසක සිටියත් උතුරු අනුදිග පිරිසයි.

යටදිග :- ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය නිසා විපාකස්කන්ධයන්ට ගොදුරුවී, අභවා ස්ථානවල ඉපදී, පිනක් දහමක් කරගන්න පුළුවන් කමක් නොමැතිව මහා දුක්ඛිත තත්ත්වයට වැටී සිටින සතර අපාගත වූ සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. එනම් පසුදිග හා පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයන්ගේ හේතුවේ ඵලයයි. පාපයේ ප්‍රතිඵලය හෙවත් විපාකය ලබන විට යටදිගයි. පහළට වැටී සිටින මොවුන් මොන දෙසක සිටියත් යටදිග සත්ත්වයෝ වෙනවා.

උඩුදිග :- උතුම් ගුණයට පත්වෙලා, ධර්මාවබෝධය ලැබූ, සත්‍යාවබෝධය ලැබූ උදවිය නැවත පහළට වැටෙන්නේ නෑ. උඩු අතට ගියා නම් උඩු අතටම නැගී නැගී යනවා. උද්ධංසෝක අකනිට්ටගාමී පුද්ගලයන් මින් විශේෂයි. (උද්ධං - ඉහළ, සෝක - නිවන් සුවය මුල්කරගෙන සුව අතට යෑම, අකනිට්ටගාමී - උපාදානය අක්‍රිය කරමින් කෙලවරට, නිෂ්ටාවට ගමන්කරන. එනම් නිවන් සුවය මුල්කරගෙන සසර ගමන අක්‍රිය කරමින් ඉහළට ගමන් කරන උදවිය) උඩට ගමන් කරනවා කීවේ උසස්, උතුම් බව කරා යන බවයි. අනාගාමී ඵලයෙන් කාම උපාදාන ඉක්මවා පංච සුද්ධාවාසවල ඉපදුනු උදවිය මින් විශේෂයි. මේ අය නැවත කාම ලෝකයට එන්නේ නෑ. ඊට අමතරව සෝවාන්, සකාදගාමී වූ

අයෙක් ධ්‍යාන ලාභියෙක් වී මනුලොවින් වූන වූනා නම් ඒ අයත් නැවත පහළට එන්නෙ නෑ. ඉහලට ගිහින් බඹ ලොවදී සසර ගමන කෙලවර කරනවා.

මේ ආකාරයට ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය තුළින් නිවන කරා ගමන් කරන්න පුළුවන්. මේ ක්‍රමයේදී දිසාවන් නොබලන අතර විදර්ශනාව ප්‍රධාන වෙනවා. මෙහිදී අධ්‍යාත්මිකව ශුද්ධ / අශුද්ධ ධර්මතා දෙක මෙනෙහි කරන අතර අශුද්ධ ධර්මය දැක එයින් වෙන්වීමත්, ශුද්ධ ධර්මය දැක නිවන කරා පැමිණීමත් සිදුවෙනවා. අසාරත්වය දැකීම නිසා අසාරත්වයෙන් මිදෙන්නා කියනවා. එවිට සාරත්වයට පත්වෙනවා. සාරත්වය නම් නිවනයයි, අසාරත්වය නම් ලෝකයයි.

චේතෝ විමුක්තිය තුළින් සිත වඩාගෙන යන මුල් ක්‍රමය විත්ත පාරිශුද්ධිය මතු කරමින් නිවන කරා යන එක් ක්‍රමයක්. මේ ක්‍රම දෙකටම සිත වැඩිම උභතෝ විමුක්තියයි. අවශ්‍ය නම් ක්‍රම දෙකම එකින් එකට වැඩිය හැකියි. චේතෝ විමුක්තිය වඩා ධ්‍යාන මාර්ගවලට යන්න අවශ්‍ය නම් දිසාව අනුව සිත වඩන ක්‍රමය යම් චේලාවකදීත්, චතුරාර්ය සත්‍ය ඥාන අවබෝධ කරගෙන යන්න අවශ්‍ය නම් ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය ඉන්පසුවත් තෝරාගත් කාලයක් තුළදී වැඩිය හැකියි. මේ ක්‍රම දෙකම වැඩිය යුතු ධර්මයි. සමථ/විදර්ශනා කිව්වේ මේකටයි. සමථ මාර්ගයෙන්, එනම් තදංග ප්‍රභානායෙන්/විශ්කම්භන ප්‍රභානායෙන් (චේතෝ විමුක්ති ක්‍රමය) රාගය දුරුවී, බැඳීම දුරුවී සිත සැනසෙනවා. විදර්ශනා මාර්ගයෙන් හෙවත් සමුච්ඡේද ප්‍රභානායෙන් (ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය) අවිද්‍යාව දුරුවෙනවා.

නවත් එබඳුම භාවනාවක් :

- මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා දුක්කඳු වන්නේය.
- මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා දුක්කඳු නොවන්නේය.
- මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා දුක්කඳු දෙවන සසරින් මිදෙන්නවා.
- මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා රෝගකඳු වන්නේය.
- මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා රෝගකඳු නොවන්නේය.
- මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා රෝගකඳු දෙවන සසරින් මිදෙන්නවා.
- මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා ජරාකඳු වන්නේය.
- මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා ජරාකඳු නොවන්නේය.
- මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා ජරාකඳු දෙවන සසරින් මිදෙන්නවා.
- මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා ව්‍යාධිකඳු වන්නේය.

මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා ව්‍යාධිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා ව්‍යාධිකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා මරණකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා මරණකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා මරණකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා භයකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා භයකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා භයකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා හද ගිනිකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා හද ගිනිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා හද ගිනිකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා දාහ ගිනිකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා දාහ ගිනිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා දාහ ගිනිකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා ශෝක ගිනිකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා ශෝක ගිනිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා ශෝක ගිනිකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා රාග ගිනිකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා රාග ගිනිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා රාග ගිනිකඳ දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද මහා බැඳුණු බැමි වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද මහා බැඳුණු බැමි නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ මහා බැඳුණු බැමි දෙවන සසරින්
මිඳෙත්වා.

මේ සසර පැවැත්මක් වන්නේ ද අනන්ත දුක් ගිනිකඳ වන්නේය.
මේ සසර පැවැත්මක් නොවන්නේ ද අනන්ත දුක් ගිනිකඳ නොවන්නේය.
මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ අනන්ත දුක් ගිනිකඳ දෙවන
සසරින් මිඳෙත්වා....//

අවශ්‍ය නම් මෙහි “සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ” කියන තැන “සියලු ලෝක” යන වචනය අත හැර වැඩිය හැකියි. මෙයින් වැඩිපුර හොඳින් වැඩෙන ක්‍රමය අත්දැක භාවනාව වඩන්න. මේ මෙන් භාවනාවත් පෙර සේම භාවිතා කරන්න. අර්ථ විග්‍රහය පහත දැක්වෙනවා.

මහා දුක් කඳ :- කලින් කරන ලද විග්‍රහය තවත් පහසු වෙන්නයි මෙලෙස පෙන්වන්නේ. කලින් විග්‍රහය ගෙන, මේ විග්‍රහයත් අවබෝධ කර ගත් පසු සිත තව තවත් ශුද්ධ වෙනවා. සසර දුක හා ඉන් මිදීම තවත් විග්‍රහවීම මෙහිදී සිදුවෙනවා. සසර පැවැත්මත් සමගයි දුක් කඳ ගොඩනැගෙන්නේ. ඡන්දරාගය සහිතව සාරයි කියන ලෝකක බැඳුණු විට, මේ “සං” යන එකතුව හෙවත් ලෝකය සාරයි කියන දෘෂ්ටියට බැසගත් විට එහි පැවැත්මක් ඇත්නම් ගොඩනැගෙන්නේ දුක් කඳක්. සසර සුගතියට හිත තිබ්බත් උපාදානස්කන්ධය වෙනවා. දුගතියට හිත තිබ්බොත් උපාදානස්කන්ධය අතිමහත් වෙනවා. එවිට දුක් කඳ මහත් වී මහා දුක් කඳක් බවට පත්වෙනවා. එනම් මහා උපාදානයත් සමග ගත් විට දුක් කඳ මහා වෙනවා. උපාදානස්කන්ධය දුකයි කීවේ මේ නිසයි. දුකට බැඳුණු විට මහ දුකක්. දුකේ ඉන්න තාක් දුක විඳින්න වෙනවා. එනම් පංචස්කන්ධය හෝ පංච උපාදානස්කන්ධයෙහි ඉන්න තාක් ඊට අදාළ දුක විඳීමට සිදුවෙනවා. අරිහත්වයට පත්වීමත් සමග, උපාදානය නිසා හටගත් මහ දුකෙන් නිදහස් වුවත් සියලු දුකෙන් නිදහස් වෙන්නෙ නෑ. පිරිනිවන් පෑමේදී හෙවත් අනුපාදිසේස නිර්වානයේදී සියලුම දුකෙන් නිදහස් වෙන්නේ.

පැවැත්ම ගෙනියන්නේ ඡන්දරාගයෙනි. ඡන්දරාගය නැවතුවිට “බීණං පුරාණං නවං නත්ථි සම්භවං” - පුරාණය ක්‍ෂය කළා, නැවත පහළ කිරීමක් නෑ. පුර+ආන - පුරාන, පුර කියන්නේ පිරීම හෙවත් පූර්ණ වීමයි. ආන කියන්නේ අරගන්නවා කියන එකයි. ආනයන අපනයන හා ආනාපාන යන්නෙන් ඒබව ගම්‍යවෙනවා. මෙහිදී අරගන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වශයෙනි. ආනයෙන් පූර්ණ වනවිට පුරාණ වෙනවා. පුරාණයේ සිට මේ දක්වා රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහිතව ගෙනා වැඩපිළිවෙල ක්‍ෂය කිරීමයි බීණං පුරාණං කිව්වේ. එවිට අවිද්‍යාව මුල්කරගෙන හටගන්නා සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, ස්පර්ශ, වේදනා, තණ්හා, උපාදාන කියන මේ නවයට නැවත සම්බන්ධ නොවන බවයි නවං නත්ථි සම්භවං කිව්වේ. එනම් නැවත භවයකට යන්නෙ නෑ. නවං අත්ථි සම්භවං කිව්වොත් නැවත භවයකට යනවා. එහෙම වෙන්නේ උපාදානය තිබුණොත් තමයි.

ඇදී යාම ධර්මතාවයක්. එනම් තිබුණු තත්වයෙන් ඒ ආකාරයටම පවතින්නේ නැ. ව්‍යාධි වීමට විවිධ හේතු තියෙනවා. සත්ත්වයා හැම විටම බලාපොරොත්තු වන්නේ ප්‍රිය මධුර දෙයක්. නමුත් ඒ ප්‍රිය මධුර ස්වභාවය වැයකරා ගොස් විනාශවීම නිසා ව්‍යාධිය උදකක්. මොනවිදියකින් ගොඩනැගුවත් අවසානයේ වැයවී යනවා. රෝගයන් නිසා ඇතිවන වැහැරීම එකක්. වයසට යෑම නිසා ඇතිවන වැහැරීම තව එකක්. රෝගයක් නිසා කෙනෙකුගේ කායික හා මානසික ශක්තිය පිරිහෙනවා. නැගිටගන්න බැරිව සිටීමටත් සිදුවෙනවා. ඒවගේම ඒ රෝගයට ගෝචරවී නොයෙක් විපත්වලට මුහුණ දීමටත් සිදුවෙනවා. ඒකත් ව්‍යාධි කඳක්. නමුත් ඒ වයසට ගිහින් නොවෙයි. මේ කියන ව්‍යාධි කඳ කයට පමණක් නොවෙයි හටගත් සෑම දෙයකටම පොදු ධර්මතාවයක්. රෝග කඳ / ජරා කඳ / ව්‍යාධි කඳ කිව්වේ හටගත් යමක් වේ නම් නොයෙක් රෝගාබාධයන්ට පත් වෙමින් ජරා වෙමින් වැහැරෙමින් මරණය කරා ළඟා වීමයි.

මහා මරණ කඳ :- පැවැත්මක් ඇත්නම් මරණය ඒකාන්තයි. අද කතාකරන්නේ සම්මත ලෝකයේ තියෙන මරණය පමණයි. නමුත් මේ අතරතුර මොහොතක් මොහොතක් පාසාම ජාති ගොඩනැගෙනවා. ගොඩනැගෙන ගොඩනැගෙන ජාති ඒ ඒ මොහොතේම මැරෙනවා. (මෙහි මොහොත කීවේද ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ සම්පිණ්ඩන මාත්‍රයකටයි.) ඒවා ඝෂණික මරණයි. එනම් හැම මොහොතක් පාසාම සිදුවන ඒ ඒ ජාතියේ නාම රූපයන්ගේ ඇතිවන ඝෂණික මරණයි. ඝෂණික උප්පත්ති, ඝෂණික පැවැත්ම, ඝෂණික මරණ හෙවත් උත්පාද, ධීති, භංග යන මේවායේ සම්පිණ්ඩනයක් තමයි අපි සම්මතයේ කතා කරන උප්පත්ති, පැවැත්ම හා මරණ කියන්නේ. ඝෂණික මරණ හා සම්මත මරණ යන දෙකම මරණවලට අයිතියි. එක ජාතියක් ලෙස පෙනෙන්නේ අප්‍රමාණ ජාති සමූහයක සම්පිණ්ඩනයක්. ඒ ඒ ජාතියක ගත සිත පහළවෙලා ක්‍රියාත්මක වන විට සත්ත්වයා ඉන්නේ ඒ පහළ වූ ජාතියේ පමණයි. ඇසෙන් රූපයක් බලන විට ඉන්නේ රූප ජාතියේ පමණයි. වෙනත් ජාතියක්, වෙනත් වින්දනයක් ඒ මොහොතේ නෑ. ඇත්තේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයක්. එතැන අහන්න බෑ. අරමුණ රූපයයි. රූපය අරමුණු කළ හිත මිසක් වෙනත් හිතක් ඒ මොහොතේ නෑ. එනම් නාසයට හෝ කනට ගෝචරවූ හිතක් නෑ. මාත්‍රයක් කිව්වේ මේකටයි. දිට්ටේ දිට්ට මත්තං - දැකීම දැකීම් මාත්‍රයක්. දකින මොහොතේ දැකීම් මාත්‍රය තුළ සත්ත්වයා විද්‍යමාන වෙනවා. ‘සත්ත්වයා’ කියන හැම වෙලේම ක්‍රියා මාත්‍රයක්. වර්තමාන සත්ත්වයා හැම වෙලේම වර්තමාන ඝෂණයක සිටිනවා යැයි කියන්නේ ඔය මාත්‍රයක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන

වෙලාවයි. මොහොතක එන්නේ එක ක්‍රියා මාත්‍රයක් පමණයි. සත්ත්වයා පනවන්නේ ඒ ක්‍රියා මාත්‍රය තුළයි. ලෝකය, ලෝක සමුදය, ලෝක නිරෝධය, ලෝක නිරෝධ මාර්ගය යන මේ සියල්ල පනවන්න පුළුවන් මේ මාත්‍රය තුළයි. මේක තමයි බලයක් පමණ වූ කය තුළ ලෝකය පැනවීමට කියා පසුකාලීන මතයක් හදාගෙන තියෙන්නේ. නමුත් බුදුන් වහන්සේ ලෝකය කයට සීමා කළේ නෑ. අධ්‍යාත්මික හා බාහිර යන මේ ලෝක දෙකක් එකතු කරගෙන හටගන්නා විඤ්ඤාණයත් එක්ක සම්බන්ධයෙනුයි ලෝක සියල්ලම ගොඩනැගී ඇත්තේ. මොහොතක් පාසා එක පොදියට මේ සියල්ල ගොඩනැගෙනවා. ඒක ක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙලා යනවා. ඒ වෙනස්වීම එක ක්‍රමයක්. ඒකට තමයි ඝෂණික මරණ කියා කිව්වේ.

කර්ම ශක්තියෙන් කය පැවැත් වුවාට සත්ත්වයා පනවන්නේ දර්ශන ක්‍රියා මාත්‍රයෙන්. එවිට හිත ගොඩනැගෙන්නේ ඒ දර්ශන මාත්‍රය තුළයි. ඒ තමයි දර්ශන ජාතිය. දැන් සත්ත්වයා ඉන්නේ දැකීම් මාලාව තුළයි. එමනිසා දැකීම් මාත්‍රයක් තිබුණ යම් ජාතියක් ඇත්ද, රූපයක් ඇත්ද, වේදනාවක් ඇත්ද, සංඥාවක් ඇත්ද, සංඛාරයක් ඇත්ද, විඤ්ඤාණයක් ඇත්ද ඒ සියල්ලම දැකීම් අරමුණු කරගෙන තිබුණු ඒවායි. දර්ශන විඤ්ඤාණය හෙවත් වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඇතිවිට වෙනත් ජාතිවල විඤ්ඤාණ නෑ. මේවාට පුළුවන් දර්ශන අරමුණු විතරයි. මේ විඤ්ඤාණය ඝෂණයකින් බිඳෙනවා. එහෙනම් එහි ජාතිය, ජරාව, මරණය සිද්ධ වෙනවා. ඝෂණික මරණය කිව්වේ මේකයි. ඉන්පසු එතැනින් මැරී නැවත ඇසීමකට (ශබ්ද) යනවා. එවිට ඝෂණික මරණයක්. මේක මොහොතක් පාසා සිදුවන අධිවේගී ක්‍රියාවලියක්. ඉතින් මේ පැවැත්ම තිබෙන තාක් ඔය කියන මරණ කඳ එනවා. මේ ක්‍රියාවලියෙන් පසු අවසානයේ මහා මරණයේදී තමයි සම්මත මරණය (කයෙහි මරණය) සිද්ධ වෙන්නේ. සසර පැවැත්මක් නැත්නම් මරණ කඳක්ද නෑ.

මහා භය කඳ :- මෙබඳු ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ එනවා නම් එබඳු මුළු වැඩපිළිවෙළම භයානකයි. එවිට මහා භය කඳක් ගොඩනැගෙන බව දැකිය යුතුයි. හොඳ දෙයක් ගොඩනැගෙනවා කියල සතුටු වෙන්න පුළුවන්කමක් නෑ. මේවාට බිය විය යුතුයි, කම්පා විය යුතුයි, ශෝක විය යුතුයි. මේවා ගොඩනැගෙනවා නම් භය කඳ එනවා. මේවා ගොඩනැගෙන්නේ නැතිනම් භය කඳක් එන්නෙ නෑ. භය කඳ නොවේ නම් නිබ්භයයි, නිවනයි.

මහා හද ගිනි කඳ :- හදවතේ ඇතිවන ගින්න කියන්නේ මානසික ලෙස හටගන්නා ගින්නයි. කායිකව හටගන්නා ගිනි එකක්. මානසික ලෙස ඒවා අරමුණු කරගෙන හටගන්නා ගින්න තව එකක්. මෙසේ හදවත ඇසුරු කරගෙන හිතේ හටගන්නා ගින්න නිසා හදවත දූවෙනවා. හිත දූවෙන්න පටන් ගන්නවා. මේ ගිනි රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිසා ඇතිවන අසහනයයි.

මහා දාහ ගිනි කඳ :- හද ගිනි කඳ නිසා මොකද වෙන්නේ? එහිම දූවී දූවී යළි යළිත් දාහය ගොඩනගා ගන්නවා. ඉන් ඇතිවන ශෝකය යළි යළිත් සිහිකර දාහය ගොඩනගා ගැනීම නිසා දාහ ගිනි කඳක් ගොඩනැගෙනවා.

මහා ශෝක ගිනි කඳ :- දැන් සියලුම ගිනි එකපිට එක එන්න පටන් ගන්නවා. එසේ පැමිණීමෙන් සුවය ක්ෂයවීම නිසා (කලින් තිබූ තත්ත්වය නැතිවීමෙන්) හටගන්නා ගිනිකඳ මහා ශෝක ගිනි කඳක්. ශෝක කිව්වේ සුවය ක්ෂය වීමයි.

මහා රාග ගිනි කඳ :- ආස්වාදය අග්‍ර කරගෙන සැරිසරන්න ගියාම නොයෙක් ආකාරයෙන් දූවීලා තැවීලා, අනෙකා ගනියිද? මට අයිති වෙයිද නැද්ද? මට අයිති කරගන්න බැරි වෙයිද? යනාදී වශයෙන් අසහනකාරී සිතිවිලිවලින් පටන් ගෙන උත්සාහයෙන් වෙහෙස වෙවී, ද්වේෂයෙන් තැවී තැවී, දූවී දූවී රාගය ගොඩනගන්න හදනවා. ආස්වාදය මුල්කරගෙන එහිම දූවී දූවී පස්සෙන් යනවා. යමක් පසු පස සැරිසැරීම අග්‍ර කරගෙන ඒ පසුපසම ගොස් ඒක ලබාගැනීමේ උත්සාහයක නිරත වෙනවා. ආස්වාදය කියා මායා ස්වභාවය මතු කරගෙන එහිම ඇලෙමින් එහිම දූවී දූවී ගමන් කරනවා. මෙවිට මහා රාග ගිනි කඳක් ගොඩනැගෙනවා.

මහා බැඳුණු බැමි :- මේ නිසා අවිද්‍යාවට කොටුවෙලා, බැමිමකට කොටුවෙලා ඒකෙන් පැනගන්න බැරිව අවිද්‍යාව මහා බැමිමක් කරගන්නවා. අවිද්‍යා බැමිමෙන් බැඳී, තෘෂ්ණාව නමැති ජලයේ තෙත් වෙමින්, කර්මය නමැති කුඹුරේ අවශ්‍ය කරන්නාවූ අරමුණ/බීජය නිපදවා ගෙන සසර ගමනට අභිසංඛාර (බිහි කරන හෙවත් ජනිත කරන සංඛාර) විඤ්ඤාණයක් පහළ කර ගන්නවා.

අනන්ත දුක් ගිනි කඳ :- මේ ආකාරයට එකින් එකට නොකඩවා, අනවරතව අනන්තවත් ගිනි කන්දරාවක් එන බව දැකිය යුතුයි. ඉතින් මේ සසර පැවැත්ම නොමැති නම් මේ ආකාරයට අනන්ත දුක්ගිනි කඳක් එන්නේ නැ.

සංසාරය කියන්නාවූ අවිද්‍යා සහගතව ගත් සාරය කියන දෘෂ්ටියක් අරගෙන ඉන් විදින දුකෙන් මිදෙන්නවා... ආදී ලෙස මේ සියල්ලම මිදීමට එන්නේ නිවන මුල්කරගෙනයි. සත් බවින් ගත් බැඳීම සාරය කියා දෘෂ්ටියෙන් ගත්තාම ප්‍රතිඵල ලෙස සංසාරය හිමිවෙනවා. ඒවායේ ආදිනවය දැකලා මිදෙන්න කියන එකයි මේ කියන්නේ.

දහම මෙසේ නම් සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙන්නවා, නිරෝගි වෙන්නවා, සුවපත් වෙන්නවා, භය නැත්තෝ වෙන්නවා, දුකින් මිදෙන්නවා ආදී ලෙස කියන විට කෙසේ නම් අර්ථ ගත යුතුද? මේ ගැන තවත් පැහැදිලි කරගැනීම සඳහා පෙළ දහමින් නිදසුනක් ගෙන බලමු.

බුද්දක නිකාය-පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණ (2), පිටු 226-239 විදර්ශනා කථා පංචස්කන්ධය දුක් ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි. නිවන සුඛ ලෙස දකින්නා සමයක්ත්ව නියාමයට ("සං" යන එකතු වෙන් මිදීමේ න්‍යායට) බසින්නේය.

පංචස්කන්ධය රෝග ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි.

නිවන නිරෝග ලෙස දකින්නා සමයක්ත්ව නියාමයට බසින්නේය.

පංචස්කන්ධය භය ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි.

නිවන අභය ලෙස දකින්නා සමයක්ත්ව නියාමයට බසින්නේය.

මේ ආදී වශයෙන් හතළිස් අයුරකින් සිහි කිරීමෙන් අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත්වන බවත්, හතළිස් අයුරකින් සිහි කිරීමෙන් සමයක්ත්ව නියාමයට පත්වන බවත් පෙන්වා දී තියෙනවා. එසේම අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත් නොවූ අයෙකු, සමයක්ත්ව නියාමයට පත් නොවන බවත්, සමයක්ත්ව නියාමයට පත් නොවූ කෙනෙකු සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් යන මාර්ග ඵලයන්ට පත් නොවන බවත් පෙන්වා තියෙනවා.

අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත්නොවූ අයෙකු යනු ලෝකය ගින්නක් කියා දැක්කේ නැති කෙනෙක්. ඒ සඳහා ආසන්න නොවූ අයෙකු නිවනට පත්වීම සිදු නොවන්නක්. එසේම අනුලෝම ක්ෂාන්තියෙන් යුක්ත වන්නා සමයක්ත්ව නියාමයට පත්වන බවත්, සමයක්ත්ව නියාමයට පිලිපත් අයෙකු සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් යන මාර්ග ඵලයන්ට පත්වන බවත් පෙන්වා දී තියෙනවා.

මජ්.නි (2), 288 පිටුව - මාගන්ධිය සූත්‍ර දේශනාවේදී ත් "ආරෝග්‍යා පරමා ලාභා නිබ්බානං පරමං සුඛං" ලෙස දක්වා ඇත්තේ පංච

උපාදානස්කන්ධය නමැති රෝගයෙන් නිදහස්වීම පරම ලාභයක් බවත් නිවන පරම සුඛය බවත්ය. එනම් කය රෝගයක් ලෙස දැකිය යුතුයි. මෙහි කය යන්නට මනුෂ්‍ය, දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම, අමනුෂ්‍ය, තිරිසන් ආදී සියලු සත්ත්ව කායවල් අයත් වෙනවා. මෙය සියලු ලෝකයන්ට අදාල වන කාරණයක්. ඉන් නික්මුණුදාට සියලු ලෝකයෙන් නිදහස්වීම සිදුවෙනවා. නමුත් මෙය අද, කයේ ඇති රෝග නිවාරණය හෙවත් කායික නිරෝගිභාවය පරම ලාභය යනුවෙන් ලෞකික අර්ථයකට පමණක් පෙරලා ගෙන තියෙනවා.

මේ සම්බන්ධයෙන් තවත් වැදගත් වන සූත්‍ර දේශනාවක් තමයි සං. නි. (3) 3 වන පිටුවේ එන නකුලපිතු සූත්‍රය : “සියුම් සිවියෙන් වැසුනාවූත්, දුබල බව නිසා රෝගවලින්ම පිරුණා වූත්, බිජුවටක් වැනි (බිත්තරයක් වැනි ඉතා සියුම්) මේ කය යමෙක් පරිහරණය කරමින් මොහොතක හෝ නිරෝගී බවක් පතන්නේ නම්, ඒ මෝඩකම, බාල බව හැර අන් කවරක්ද? එහෙයින් තොප විසින්, ගිලන් කය ඇති මාගේ සිත නොගිලන් වෙතියි” යනුවෙන් මෙසේ හික්මිය යුතු බවත්, මේ සූත්‍රයෙන් දේශනා කර තියෙනවා. හිත ගිලන් කරන්නේ රාග, ද්වේෂ හා මෝහ ධර්මවලින්. මේ දාහයෙන් වෙන් වුණාට පසු හිත ගිලන් බවින් නිදහස් වෙනවා. එසේ නම්,

සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් විය යුත්තේ කෙසේද?

සත්ත්වයෝ විදින ප්‍රධාන දුක නම් සතර අපාගත වී විදින සතර අපා දුකයි, මහ දුකයි. සතර අපායෙන් සදහටම නිදහස් වන්නේ සෝතාපන්න ඵලයට පත්වූ විටයි. එවිට “සියලු සත්ත්වයෝ සතර අපාගත දුකින් නිදුක් වෙත්වා” හෙවත් “සෝතාපන්න ඵලයෙන් නිදුක් වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුයි.

සියලු සත්ත්වයෝ නිරෝගී විය යුත්තේ කෙසේද?

කාමයෙන් පෙළීම රෝගයක්. කාමරාගයයි, පටිසයයි දෙක පෙළෙන දහම්. අමෘතය කා දූමීම - කාම. එය අග්‍රකරගෙන යෑම - රාග. බැඳුණු පටි නිසා ගැටීම - පටිස. පටි කිව්වේ සත්ත්වයා සසරට බැඳ තබන දස සංයෝජන ධර්ම නම් පටි දහයයි. එනම් අමෘතය හෙවත් නිවන කා දූමීම සදහා රාග, ද්වේෂ, මෝහ.... ආදී ක්ලේෂයන් අග්‍ර කරගෙන ඒවා සමග ගැටීමයි. (සකාදාගාමී ඵලයෙන් තුනී වෙන්නේ පටිසයේ බලවත් කොටසයි. මීට ව්‍යාපාද කියාත් කියනවා. එනම් ව්‍යාපාද තුනී වෙනවා. ව්‍යාපාද යනු වැයවෙන පැත්ත යන අරුතයි.) කාමරාග, ව්‍යාපාද රෝගයක පෙළීමක් වගෙයි. මෙහිදී නිරෝගී වෙත්වා යනු ඒ පෙළීම සමනයවීමයි, තුනීවීමයි.

කාම රෝගයයි, ඇලීමයි, ගැටීමයි නමැති රෝගය සමනයවීම තමයි නියම නිරෝගීත්වය. රොස්බව හෙවත් රෝදබව අග්‍ර කරගත් විට ඇතිවන රෝගයට පාර කපන්නේ ඇලීම හා ගැටීමයි. මෙවිට රෝදව, රළුව යන ගමනක් ඇතිවෙනවා. මේ ලෝක සම්මත රෝගය නොවෙයි සංසාර රෝගයයි. එහෙනම් නිරෝගී කියන්නේ කාම ලෝකයේ කාමරාග, ව්‍යාපාද තුනී කළා කියන එකයි. එනම් රෝගය තුනී වෙනවා, සමනය වෙනවා. දැන් රත්වන්නේ නෑ, රෝද වන්නේ නෑ, සැර බාල වුනා කියන එකයි. පංචස්කන්ධය දුක් සේ දැක එය මතු නූපදින තැනට කටයුතු කරන්න උත්සාහ කරන්න. ලොව යමක් සාරයි, යහපත් යැයි සිතා කටයුතු කළ කෙනා එහි හරයක් නැති බව වැටහුණුදාට ඉන් මිදීමට උත්සාහ කරනවා. එවිටයි නියම නිරෝගී බව ලැබෙන්නේ. කාමරාග, ව්‍යාපාද තුනී වන්නේ සකාදාගාමී ඵලයට පත්වූ විටයි. එවිට “සියලු සත්ත්වයෝ කාමරාග, ව්‍යාපාද සමනයෙන් නිරෝගී වෙත්වා” හෙවත් “සකාදාගාමී ඵලයෙන් නිරෝගී වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුයි.

සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් විය යුත්තේ කෙසේද?

කාම රාගයෙන් පටන් ගත්තාවූ දුකින් මිදී නැවත නොකැඩෙන සම්පූර්ණ සමාධි සුවයක් ලැබෙන්නේ කාමරාග, ව්‍යාපාද සහමුලින්ම නැති කළ විටයි. මෙය අනාගාමී ඵලයෙන් ලබන සමාධි සුවයයි. සියලුම කාමරාග, ව්‍යාපාදවලින් නිදහස්වීම මෙහිදී සිදුවෙනවා. කාමරාග, ව්‍යාපාදවලින් හටගත් දුක නැති නිසා ලැබෙන්නේ ශාන්ත භාවයයි. සමාධි සුවය කිව්වේ මේකයි. මෙවිට “සියලු සත්ත්වයෝ කාමරාග, ව්‍යාපාද නිරෝධයෙන් සුවපත් වෙත්වා” හෙවත් “අනාගාමී ඵලයෙන් සුවපත් වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුයි.

සියලු සත්ත්වයෝ දුකින් මිදිය යුත්තේ කෙසේද?

පංචස්කන්ධය නමැති රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පහ කෙරෙහි යම් ඡන්දරාගයක් ඇත්ද එයින් නිදහස්වන තැන අරිහත්වයයි. පළමුව පංචඋපාදානස්කන්ධ දුකෙන් නිදහස්වීම අරිහත් ඵලයක් සමගම සිදුවෙනවා. එය සෝපාදිසේස නිවනයයි. අරිහත්වයේදී ක්ලේෂයන්ගෙන් නැගෙන දුක් කඳ නොමැති වුවත් පෙර කළ කර්මවල විපාකස්කන්ධ දුක හෙවත් පංචස්කන්ධ දුක තියෙනවා. එනම් අරිහත්වයට පත්වූ පසුවත් කායිකව හටගන්නා වේදනා නැති වෙන්නෙ නෑ. ලොචතුරා බුදුන්ටත් පිරිනිවන් පාන තෙක් මේවාට මුහුණ දීමට සිදුවුනා. එයත්

නැතිවන්නේ අනුපාදිසේස පරිනිර්වාණයේදී හෙවත් නිර්වානය පූර්ණවන අවස්ථාවේදීයි. එනම් පංචස්කන්ධ දුකෙන් සහ සියලු දුකෙන් නිදහස් වන තැනයි. එය අනුපාදිසේස නිවනයි.

උදා :- ගසක් වඳ බවට පත්කළ විට, මතු බීජ පරම්පරාවක් හට ගන්නේ නැ. නමුත් මැරෙන තෙක් ගස නියෙනවා. එතෙක් බාහිරින් එන උපද්‍රවයන්ට ගොදුරු වීමට ගසට සිදුවෙනවා. ගස මැරුණ විට ඒ උපද්‍රවයන් ඇතුළු සියලු උපද්‍රව දුරුවෙනවා.

මෙවිට “සියලු සත්ත්වයෝ පංචඋපාදානස්කන්ධ දුකින් හා පංචස්කන්ධ දුකින් මිදෙත්වා” හෙවත් “අරිහත් ඵලයෙන් දුකින් මිදෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුයි.

නමුත් මේ ආකාරයට නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකින් මිදෙත්වා යනුවෙන් මෙත් වැඩිමේදී දෙපැත්තක වර්ධනයක් සිදුවන බව තේරුම් ගත යුතුයි. එකක් නම්, භෞතික ලෝකයේදී ඇතිවන දුක් කරදර රෝගාබාධවලින් තරමක් දුරට හෝ මිදීමෙන් යම් සුවයක් ලබාගැනීම සඳහා අවශ්‍ය පසුතලය සෑදීමයි. අනෙක මෙතෙක් විග්‍රහ කළ නිවන් සුවය ලබාගැනීම සඳහායි. එමනිසා මේ පද ගත්විට ලෞකික / ලෝකෝත්තර අර්ථ දෙකම ගැබ්වී තියෙනවා.

“නිදුක් වෙත්වා” කියන විට ප්‍රඥාවෙන් නිගමනයට වැටෙන්න ඕන, මේ නිදුක් වෙත්වා කියන්නේ ක්‍රම දෙකක් බව. එකක් තමයි සසරෙහි දුක් විඳින සත්ත්වයන්ගේ යම්කිසි කායික, මානසික වූ දුකක් ඇත්නම් ඉන් මිදෙත්වා යන්න. නමුත් මෙය ලෞකික වූ පුණ්‍ය ධර්මයන්ට අයත් මධ්‍යම දහමයි. ප්‍රණීත දහම නොවෙයි. අනෙක ලෝකෝත්තරවූ ප්‍රණීත දහමයි. එය කුසල ධර්මයන්ට අයිතියි. ආර්ය මාර්ගයේදී සිදුවන ලෝකෝත්තර නිදුක්වීම ඉන් අදහස් වෙනවා.

එමනිසා නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා... ආදී ලෙස කියන විට මේ අර්ථයන් දෙකම ගැනෙනවා. නමුත් අර සැඟවී තියෙන ලෝකෝත්තර පැත්ත මතු කරලා පෙන්වන්න ඕන නිසයි සංසාර දුකෙන් මිදෙත්වා, සංසාර රෝගයෙන් මිදෙත්වා... ආදී ලෙස විස්තර කරන්නේ. ඉතින් මේ භාවනාව පුරුදු පුහුණු වුනාට පසුව අර දැනට ගෙනයන පද භාවිතාව කරන්න පුළුවන්. එවිට සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගි වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකින් මිදෙත්වා ලෙස පෙර පරිදීම භාවිතා කරන්න පුළුවන්. නමුත් ප්‍රධාන කරුණ ලෝකෝත්තර පැත්ත බවත් මතක තබා

ගත යුතුයි. නමුත් මේ ක්‍රම රටාව පුරුදු පුහුණු වුනාට පසුව මහජන කියන්නේ, මහ රෝගය කියන්නේ මේ සංසාර දුකයි, සංසාර රෝගයයි ... ආදී දේවල් කියා වැටහෙනවා. අනෙක්වා ලෝකික වූ කුඩා රෝගයන් බවත් පසුව වැටහෙනවා. හැබැයි මෙහිදී මේ කුඩා රෝගයන් අත්හැරලා නොවෙයි මෙත් වඩන්නේ. ලෝකයා වඩන ලෝකික වූ මෙමත්‍රියක් ඇත්නම්, ඇත් අඩියක් බඳු වූ ආර්ය මෙමත්‍රිය තුළ අන්‍ය සතුන්ගේ අඩි බඳු ලෝකික මෙමත්‍රියත් ගැබ්වී තියෙනවා. එවිට අමුතුවෙන් ලෝකික / ලෝකෝත්තර ලෙස වචන කිව යුතු නෑ. එමනිසා මෙහිදී ලෝකික සංඥා ඉවත් කෙරෙන්නෙ නෑ. ලෝකික නිදුක්වීම, නිරෝගිවීම අත්හැරෙන්නෙ නෑ. ඒකත් ඇත් අඩියක් බඳු ආර්ය මෙමත්‍රිය ඇතුළේ තියෙන පුංචි කොටසක්. උදා:- ඇත් අඩිය ආර්ය මෙමත්‍රිය නම්, ඒ තුළ තිබෙන පුංචි ගව කුර වැනි කුඩා අඩි ලෝකික මෙමත්‍රියට සමානයයි. එනම් ඇත් අඩිය තුළ සියලු සතුන්ගේ අඩි ඇතුළත් කළ හැකි වාක් මෙනි.

නමුත් සදාතනික නිදුක් බව, නිරෝගී බව පෙන්වන්නේ ආර්ය මෙමත්‍රිය තුළින්. මන්ද ලෝකික මෙමත්‍රිය වඩා අපේ බෝසතාණන් වහන්සේත් බඹ ලොව ඉපදුන බව පෙළ දහමේ පෙන්වා තියෙනවා. (අංගු.නි (4) 412 පිටුව - මාපුඤ්ඤභායී සූත්‍රය) වසර හතක් වඩා මහා කල්ප හතක් යන තෙක් දුගතියට නොවැටුන බවත්, එතෙක් බඹ ලොවින් මෙහාට ආවේ නැති බවත්, ලෝකය විනාශ වූ කාලයක පහළ බඹ තලයේ සිට එතැනින් උඩ බඹ තලයට ගොස් පහළට නොවැටුණු බවත් සඳහන් වන අතර, ඒ විදියට මහා කල්ප හතක් ලෝක විනාශයට පවා ගොදුරු නොවූ බවත් ධර්මයේ පෙන්වා තියෙනවා. නමුත් එහෙම ඉඳලත් ඒක ගෙවිල ගියා මිස නිවන් ලබාදුන්නේ නෑ කියා බුදුන්වහන්සේම පෙන්වා තියෙනවා. එමනිසා වඩන්න හොඳයි. නමුත් තාවකාලිකයි. නිවන් මග නොවෙයි. (මජ්.නි (2) 452 පිටුව - මබ්බදේව සූත්‍රය) ශාසන මග මහා ඇත් අඩියයි, ආර්ය මෙමත්‍රී භාවනාවයි. ඒ හා සමාන අඩියක් තවත් නෑ. ශාසන අඩිය තුළ මුල් බැහැගත්ත යම්කිසි ස්ථානයක් ඇත්නම් ඒ හා සමාන ගුණයක්, ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ගුණයන් තවත් නැති නිසා ශාසන මගට සියල්ලම අයිතියි. ලෝකිකත්වය තුළ වඩන යම් ගුණයක් ඇත්ද ඒ මෙහි අල්ප මාත්‍රයක්. එමනිසා ඉහත ආකාරයට ලෝකෝත්තර අදහස ගත්විට ලෝකික / ලෝකෝත්තර අංශ දෙකෙන්ම සුවය ලැබෙන්නා යන්න වැටහෙන්න ඕන. එනම් ලෝකිකව ලබන සුවයත් ආර්ය මෙමත්‍රිය තුළ අත්තර්ගත වී තියෙනවා.

ඉතින් මේ අර්ථය ඉස්සෙල්ලාම කිව්වම තේරෙන්නේ නැති නිසයි, සැඟවුණු අදහස මතු කරලා දෙන්න සංසාර දුකෙන් මිදෙන්න... ආදී කර්මස්ථාන විග්‍රහ කර දෙන්නේ. මේ දහම ගත්තට පස්සේ, ප්‍රගුණ වුනාට පස්සේ නිදුක් වෙන්න කියන විට මේ අදහස් දෙකම හිතට එනවා. නිරෝගි වෙන්න කියන විට, කායික වන්නා වූ මේ රෝග ආදියෙන් නිරෝගි වීමත්, කාමරාග ව්‍යාපාද යැයි කියන මහ රෝගය සමනය වීමත් මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන්නත්, සුවපත් වෙන්න කියන විට, කාමරාග ව්‍යාපාද සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවී ලබන මහ සුවයත්, ඒවගේම කායික මානසික යම් දහයන්ගෙන් නිදහස් වන සුවයක් ඇත්ද මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන්නත් හිතට නැගෙනවා. දුකින් මිදෙන්න කියන විට ලෝකයා විඳින යම් කායික, මානසික දුකක් ඇත්ද ඉන් මිදීමත්, පංචස්කන්ධ හා උපාදානස්කන්ධ දුකින් මිදීමත් යන මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන අදහසත් එනවා. එමනිසා මේ භාවනාව සියල්ලෙන්ම පරිපූර්ණයි. ඉතින් දෙකෙන් එකක් ඉවත් කරලා එකක් විතරක් ගන්න බෑ. මේ දෙකම තියෙන්න ඕන. වචනවල විවිධ අර්ථ තියෙනවා. පද නිරුක්ති දකින්න කිව්වේ මේ නිසයි.

එසේම මාහැඟි ඉහළම අවබෝධය ලැබිය හැකි සත්‍යාවබෝධය ලැබිය හැකි පහත සඳහන් භාවනාව ගායනා ශෛලියෙන් තොරව වාක්‍ය විලාසයෙන් හඬ නගා හෝ හෙමින් වඩන්න. මන්ද මෙහිදී උපරිම විදර්ශනා ස්වභාවයක් පෙන්වන නිසා ශබ්ද කාමයෙන් (ගීත ස්වරයෙන්) ගායනා කලොත් ඒ ගායනා කරන කාම රාගයට හිත ගියාම ඒකත් කාම ලෝකයේ පැවැත්මට හේතු වන නිසා එය පළමුවම අත්හැරිය යුතුයි. මෙහිදී ගීත ස්වරයෙන් තොරව ලයාන්චිතව ගායනා කිරීමෙන් නිරාමිස ප්‍රීතියෙන් ප්‍රීති සම්බෝජ්ජංගය නැගී ඇවිත් විදර්ශනාවට අවශ්‍ය පසුකලය සාදා එතැනින් තමයි උපේක්ෂාවට පත්වන්නේ. එවිට ශබ්ද කාමය විඳීමකුත් නෑ. නමුත් ගීත ස්වරය සහිත ලයාන්චිත ගායනා ශෛලියෙන් ශබ්ද රසය විඳීමක් ඇති වෙනවා. එවිට රූප රාගවලට හිත නැමෙනවා. ශබ්ද රසයෙන් එන මට්ටම තියෙන්නේ කාමරාග, ව්‍යාපාද දුරු කරලා, එහෙත් රූප රාගවලට හිත තියෙන තැනයි. වාක්‍ය ස්වරූපයෙන් වැඩිම කියන්නේ රූප, අරූප රාගත් දුරුකරන ක්‍රමයක්. ගායනා ශෛලියෙන් තොරව වාක්‍ය ස්වරූපයෙන් කිව්වොත් රූප, අරූප රාග දෙකත් නැතිවීමට හේතු වෙනවා. (අරූප රාග නැතිවන්නේ විදර්ශනාව බලවත් වීමෙනුයි.) සමුහයක් සමග කම්ස්ථානය වඩනවා නම් ප්‍රධාන පින්වතෙක් වාක්‍ය කොටසෙන් කොටස පළමුව කියන විට ඉන් අනතුරුව පිරිස එසේම කියන්න. (කොමා තබා ඇති ලෙස කොටස් වෙන් කර ගන්න.)

තොරවීම හේතුවෙන් පෙර තිබූ දාහය නැති සැනසීම වැටහී යනු ඇත. ඒවා නැවත නූපදින ලෙස අත් හැරී ඇති සැටි වැටහී යනු ඇත. අත් හැරී ගිය බලාපොරොත්තු මෙබඳු ඒවා යැයිද ඒවා අත්හැරී ගියේ කෙසේද යන්නත් වැටහී යනු ඇත. තවම ඉතිරිව ඇති බලාපොරොත්තු මේවා යැයිද ඒවා නැති කිරීමට කළ යුත්තේ කුමක්ද යන්නත් වැටහී යනු ඇත. එනම් සිදුවෙව්ව දේ සිහි කරන විට ඒ තුළ තිබෙන යථාර්ථය දැකලා යළි යළිත් සිහි කර බලනවා. එහි ස්වභාවය හා ප්‍රතිඵල එවිට පෙනෙනවා. මේ තමයි ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානය. (පටිසම්භිදාමග්ගප්පකරණ (1), 138 පිටුව.)

ඉතිරි වී ඇති බලාපොරොත්තු ලෙස, එක්තරා මට්ටමක රැස් කිරීමක බලාපොරොත්තුවක්ද, කාමාස්වාද බලාපොරොත්තුවක්ද, පර්යේෂණ මනසක් හෙවත් දැන ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවක්ද ඉතිරිව ඇති බවත් ඒවාද නිසරු දේ මිස සරු දේවල් නොවන බවත් වැටහෙමින් ඉදිරියට කළ යුතු දේ නම් එම බලාපොරොත්තුද පෙර සේම විමසා අවබෝධය පුළුල් කිරීමෙන් පහ කිරීම බවත් වැටහී යනු ඇත.

ඔබට මේ මහා වාසනාව උදා වෙන්නේ සෝතාපන්න වූ හෝ ඊට වැඩිමනත් ඵලයක් ලැබුවෙකුගේ හඬක් මගින් පරතෝඝෝෂක ප්‍රත්‍යය (අනුන් විසින් හඬ නගන ශක්තියෙන් ලබන ප්‍රත්‍යයයි. මෙහි අනුන් හෙවත් “පර” නම් කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකි. හෙවත් ආර්ය භාවයට පත් අයෙකි.) ලැබුණ මොහොතකය. එබඳු අය මෙකල ඔබ නොදැන සිටියත් හේතු වාසනා පරිදි කෙසේ හෝ හමු විය හැකියි. විශේෂයක් පෙනෙන අයගෙන් ඔබ මග ඵල ලාභියෙකුදැයි නොඅසන්න. එබඳු අය සමග ධර්ම ශ්‍රවණ, ධර්ම සාකච්ඡා පමණක් කරන්න.

පළමු ඵල ලාභිත්වය ඔබට හිමි වී නම් ඉතිරි ඵල ලැබීමට තව කෙනෙකුගේ දහම් හඬක් ඇසීම අත්‍යවශ්‍ය නෑ. එනම් සෝතාපන්න ඵලයෙන් පසු ඉතිරි ඵලයන් ලැබීමට අත්‍යයකුගේ දහම් හඬක උපකාරයක් අත්‍යවශ්‍ය නෑ. නමුත් එවැනි උපකාරයක් ලැබීම ඉතිරි මගඵල ලැබීමට විශේෂ රුකුලක් වෙන්න පුළුවන්.

යම් විටෙක මනා අවබෝධය පුළුල් වී පෙර සේම, ඡන්දරාගයෙන් රැස් කරන බලාපොරොත්තුවක් සුන් වී යනු ඇත. ඉන්පසු ඔබේ රැස් කිරීමක් වේ නම් ඒ කිසිසේත්ම ඡන්දරාගයෙන් කරන රැස් කිරීමක් නොව යුතුකම් ඉටු කිරීම සඳහා පමණක් වනු ඇත. එවිටද ඔබට පෙරට වඩා බලවත් ලෙස ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නුවණ පහළ විය හැකියි. මේ සකෘදගාමී ඵලය ලබන අවස්ථාවයි.

නැවත, කාමාස්වාදය සුළු වශයෙන් විදීමටත් පර්යේෂණ මනසින්, කුමක්ද? කවිද? කෙසේද? ආදී දැනගැනීමේ බලාපොරොත්තුද තව ඉතිරිව ඇති බවත් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නුවණින් වැටහී යනු ඇත. තව කටයුතු ඉතිරිව ඇති බවත් ඒ සඳහා මනා අවබෝධය ලබන්නට, පෙර සේම මග වැඩිය යුතු බවත් වැටහී යනු ඇත. මෙසේ වඩන ඔබට යම් මොහොතක අවබෝධය මහත් සේ පුළුල් වී විදීමේ නිසරුව වැටහෙමින් සියලු කාමාසාවන්හි බැඳීම ගිලිහී යන අවස්ථාවක් අත්දකින්නට ලැබෙනු ඇත. මේ අති උසස් සමචන් ගුණය වැඩෙමින් අනාගාමී නම් ඵලය ලබන අවස්ථාවයි.

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානයද පෙර සේම පහළ විය හැකිය. පර්යේෂණ මනසක් තවම ඇති බවත් එයද බොහෝ ස්වල්ප බවත් වැටහී යනු ඇත. ඒ සුළු බලාපොරොත්තුද බිඳ හැරිය යුතු බවත් ඒ සඳහා මාර්ගය වැඩිය යුතු බවත් වැටහී යනු ඇත. යම් මොහොතක තුන් භවයේ සැරිසැරීමට තිබූ සියලු බලාපොරොත්තු සුන් කරමින් සියලු පර්යේෂණ කෙළවර කරමින්, දැන ගන්නට වටිනා දෙයක් තුන් ලොවම නැති බව මනා සේ වැටහෙමින් සහමුලින් අත්හැරී මිදී ලොව කිසිවක් සාරවත් නැතැයි වැටහෙමින් භව ගමන කෙළවර කළ උත්තරීතර රහත් ඵලය අත්වනු ඇත.

යමෙක් මග වඩා ඵලයක් ලබයිද ප්‍රඥාවන්තයන්ට රහත් ඵලය දක්වා ම අනුමානයෙන්ද, අවබෝධයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ ඵලය අත්දකීමෙන්ද වැටහෙනු ඇත. මේ ශ්‍රී සද්ධම් මාලාව කෙරෙහි අංශු මාත්‍ර වූ හෝ සැකයක් ඇති කර නොගන්න. අවබෝධ කරගන්නටම උත්සාහ කරන්න.

බබව ඤාණව නිවන් ශාන්තියම චේවා !

වහරක අරිය වින්තාශ්‍රම බෞද්ධ විහාරස්ථානයට ළඟා විය හැකි ගමන් මාර්ග :-

01. අවිස්සාවේල්ල-රුවන්වැල්ල-නිට්ටඹුව මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
02. කෙටිමාර්ගය-අවිස්සාවේල්ල සිට කි.මී. 1ක් පමණ ඉදිරියෙන් ඇති කල්දුව හංදියෙන් වමට හැරී අමිතිරිගල මාර්ගයේ කි.මී. 9ක් පමණ ගියවිට දකුණට ඇති ඉදුරාන මාර්ගයෙන් ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
03. නිට්ටඹුව-ඌරපොල-රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
04. කඩුවෙල-වැලිවේරිය-කිරිඳිවැල-ඌරපොල-රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
05. හොරණ-පාදුක්ක-හංවැල්ල-පුගොඩ-කිරිඳිවැල-ඌරපොල-රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
06. හෝමාගම-ගොඩගම-හංවැල්ල-පුගොඩ-කිරිඳිවැල-ඌරපොල-රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
07. කෙටිමාර්ගය-කිරිඳිවැල සිට කි.මී. 1.2 ඉදිරියෙන් ඇති මිල්ලතේ හංදියෙන් (19 කනුව) දකුණට හැරී රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය
08. නුවර-කොළඹ පාරේ පස්යාල හරහා-අත්තනගල්ල-ඌරපොල-රුවන්වැල්ල මාර්ගයේ ගෝණගල්දෙනිය හංදිය

ගෝණගල්දෙනිය හංදියේ සිට ඛස්නාගොඩ පාරේ මීටර් 350 ක් පමණ ඉදිරියෙන් දකුණුපස අරිය වින්තාශ්‍රම බෞද්ධ විහාරස්ථානය පිහිටා ඇත.

සදහම් වැඩ සටහන් පැවැත්වෙන දිනයන් හා වේලාවන්

පසළොස්වක හා මාස පොහොය දිනවල :-

පෙ.ව. 8.00 සිට ප.ව. 5.00 දක්වා

පෙහෙවත් සමාදනය / ධර්ම සාකච්ඡා / පුණ්‍යානුමෝදනාව

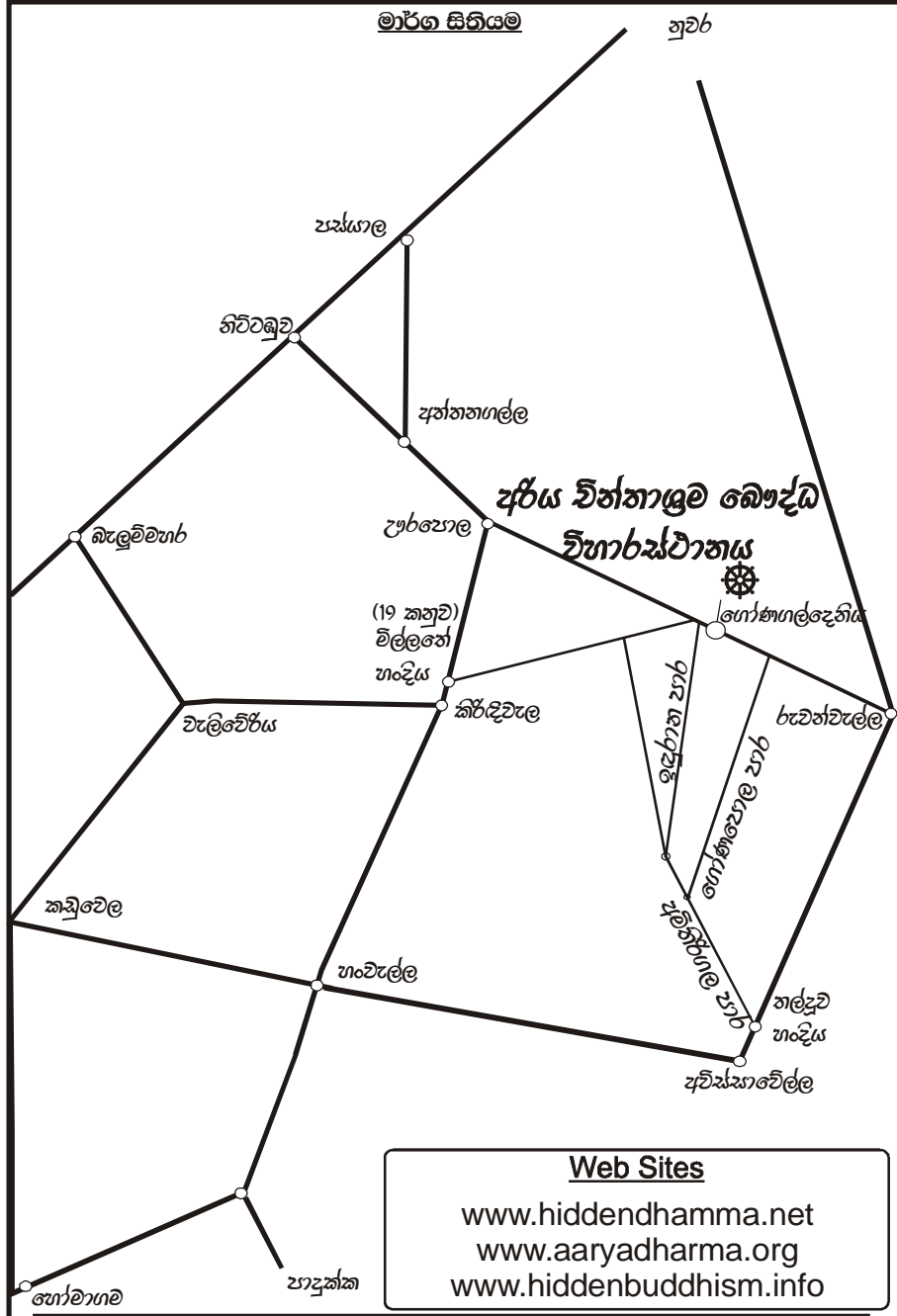
සෙනසුරාදා දිනවල :-

පෙ.ව. 9.00 සිට මධ්‍යහන 12.00 දක්වා

පටිභාන කාව්‍යමය පූජාව / පුණ්‍යානුමෝදනාව

ප.ව. 1.00 සිට ප.ව. 4.00 දක්වා

ධර්ම සාකච්ඡා

එතුර්ථි ධර්ම සමාජය

ආර්ය ධර්ම සමාජය

ද්විතීය ධර්ම සමාජය

ප්‍රථම ධර්ම සමාජය

